

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO FAKULTETO
PERSONALO VADYBOS IR ORGANIZACIJŲ PLĖTROS KATEDRA

GALINA ŠČUCKAITĖ
(Viešasis administravimas)

PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMAS IR PERKVALIFIKAVIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
dr. Rūta Dačiulytė

Vilnius, 2006

TURINYS

Įvadas	3
1. LITERATŪROS PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO IR PERKVALIFIKAVIMO KLAUSIM AIS ANALIZ Ė	9
1.1. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo reglamentuojančių Lietuvos taisės aktų ir kitų dokumentų apžvalga	9
1.2. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas personalo vadybos teorijoje	12
1.3. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos organizavimo ypatumai Lietuvoje	14
1.4. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos organizavimo ypatumai ES šalyse	26
2. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS	31
3. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZ Ė	34
3.1. Ekspertų metodo tyrimo „Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas“ analiz Ė	34
3.2. Kiekybinio tyrimo „Pedagogų požiūris į perkvalifikavimo studijų organizavimą“ analiz Ė	43
Išvados	56
Rekomendacijos	58
Literatūros sąrašas	59
Santrauka	63
Priedai	

IVADAS

Gyvename dinamišku socialinių permainų laiku, visi procesai vyksta labai greitai. Tokioje aplinkoje vieni sugeba greitai prisitaikyti ir plaukti pasroviui, kiti ryžtasi veikti ir keisti savo gyvenimą. Norėdami neįstrigti gyvenimo verpetuose ir atsilaikyti prieš mestus iššūkius, šiandien privalome gerai mokėti naudotis dideliais informacijos srautais, naujausiomis technologijomis. Įgyta profesinė patirtis nėra pastovi ir sukaupta visam laikui, todėl pedagogui reikia mokėti atsižvelgti į kintančias sąlygas ir naudotis jų teikiamomis galimybėmis. Mokytojai, vadovaudamiesi dar tebegaliojančiais *Atestacijos nuostatais* (1998), savo patirtį apibendrina ir profesinės karjeros siekia įgydami vis aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, nuo kurios priklauso ir jų materialinė gerovė. Siekimas aukštesnės kvalifikacinės kategorijos ir pasitenkinimas profesine sėkme yra labai susiję su tuo, kokia yra valstybės švietimo politika, ar užtikrinama galimybė mokytojui mokytis visą gyvenimą. Plėtojantis rinkos ekonomikai, didėjant konkurencijai, nebepakanka ankstesnių kriterijų kvalifikacijai apibūdinti, kaip: išsilavinimas, profesinis pasirengimas, profesinė patirtis, darbuotojų amžius. Mokslininkų teigimu pastaruoju metu šie kriterijai jau nebeatspindi reikiamos pedagogų kvalifikacijos, dėl to kyla prieštaravimai tarp įgytos kvalifikacijos ir kvalifikacijos reikalavimų, pagal kuriuos buvo organizuotas darbo vertinimas. Todėl vis dažniau sąvoką „kvalifikacija“ keičia sąvoka „kompetencija“, kuri apibūdinama kaip „mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma“.¹ Taigi kvalifikacija suteikia teisę verstis tam tikra profesine veikla, o kompetencija atspindi sugebėjimą mokytis kokybiškai. Profesinė kompetencija formaliai išreiškiama išsilavinimo, kvalifikacijos tobulinimo lygiu ir susijusi su išsiugdytais gebėjimais bei tam tikros srities talentu.²

Baigiamojo darbo aktualumas:

Atkūrusi nepriklausomybę, Lietuva įžengė į itin sparčios švietimo kaitos laikotarpį. Šią kaitą skatina tiek išoriniai, tiek vidiniai veiksniai. Vienas iš reikšmingiausių išorinių veiksnių - globalizacija, daranti įtaką švietimo raidai visame pasaulyje. Svarbu laiku reaguoti ir į šalies viduje kylančias problemas, sparčiai ir veiksmingai pertvarkyti šalies ūkį, socialinį gyvenimą, įsilieti į Europos kultūrinę, ekonominę bei švietimo erdvę, į bendrą darbo rinką. Vykstant globalizacijos procesams, didėja konkurencija darbo rinkose, mažėja nekvalifikuotos darbo jėgos

¹ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.

² Zaukienė, Mokytojo veiklos sėkmė – jo profesinės kompetencijos atspindys // http://gimtasizodis.w3.lt/zaukien_04_1.htm; prisijungimo laikas: 2006-06-21.

paklausa. Atsižvelgdamas į šias aplinkybes, švietimas turi padėti kurti bendrą Lietuvos ateitį, ugdyti įvairiapuses šiuolaikines kompetencijas, naują kultūrinį, politinį ir ekonominį raštingumą. Išsilavinę, kompetentingi žmonės yra brangiausias šalies turtas, svarbiausia jos sėkmingos plėtotės ir konkurencingumo sąlyga. Todėl būtina rūpintis visuotiniu švietimo prieinamumu, suteikiamo išsilavinimo ir kompetencijų kokybe.¹ Dėl augančios kvalifikuotų darbuotojų bei specialistų, įgijusių aukštąjį bei aukštesnįjį išsilavinimą, paklausos didėja kvalifikacijos tobulinimo bei perkvalifikavimo poreikis.

Vykstant švietimo pertvarkai, keičiasi mokytojo vaidmuo ugdymo procese. Mokytojas turi tapti mokymosi skatintoju ir moksleivių pagalbininku. Mokytojas turi gebėti naudotis naujomis informacinėmis technologijomis, taikyti jas mokymo tikslams. Dar ne visi mokytojai yra pakankamai pasirengę atlikti pakitusį savo vaidmenį. Pedagogų dalyko specialistų procentas tarp visų pedagogų neviršija 70 %.¹ Tuo tarpu asmenys, kurie nelaikomi dalyko specialistais arba neturi pedagogo kvalifikacijos pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ir specialiojo ugdymo programas galės dirbti tik iki 2007 m. rugsėjo 1 d.²

Pedagogai nėra pakankamai pasirengę dirbti su specialiuųjų ugdymo poreikių turinčiais vaikais, nors dauguma šių vaikų dabar mokomi bendrojo lavinimo mokyklose kartu su pagrindiniu moksleivių srautu. Globalizacijos procesas ir žinių visuomenės kūrimasis verčia nesitenkinti tik tomis kompetencijomis, kurias mokytojai įgyja studijuodami aukštosiose mokyklose. Svarbus vaidmuo užtikrinant ugdymo kokybę tenka pedagogų kvalifikacijos tobulinimui, jiems jau dirbant mokytojo darbą.

Reikšmingą įtaką krašto švietimui turi demografiniai veiksniai - gimstamumas, gyventojų migracija; švietimo įstaigų tinklo pertvarkos ir kintančio ugdymo turinio. Dėl mažėjančio vaikų skaičiaus reorganizuojamos arba uždaromos ikimokyklinio ugdymo įstaigos ir pradinės mokyklos. Dalis išvardytų švietimo įstaigų pedagogų neteks darbo.¹

Reaguojant į šią situaciją, pedagogų perkvalifikavimas (naujos arba papildomos specialybės įgijimas) – idealus darbo vietų sprendimo variantas. Dvi ir daugiau specialybių įgijęs pedagogas yra lankstesnis bei saugesnis kintančioje pedagoginio darbo rinkoje.

¹ DAKARO veiksmų planas “Švietimas visiems: kolektyvinių išpareigojimų vykdymas ” Lietuvos nacionalinio veiksmų plano gairės. 2000 // <http://www.unesco.lt/svietimas/veiksmuplanas/>; prisijungimo laikas: 2006-05-13.

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. ISAK-506 Dėl kvalifikacinių reikalavimų mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, neformaliojo vaikų švietimo, pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, aprašo tvirtinimo // Valstybės žinios. 2005, Nr. 43-1395.

Baigiamojo darbo problema:

Lietuvoje sparčiai daugėja besimokančių suaugusiųjų. 25-64 metų amžiaus asmenų dalyvavimo formaliuose ar neformaliuose mokymuose skaičius Lietuvoje nuolat auga. Lietuva 2005 metais, turėdama 2 proc. besimokančiųjų skaičiaus rodiklio augimą, lenkia dvidešimt vieną Europos Sąjungos valstybę ir viršija bendrąją Europos Sąjungos besimokančių suaugusiųjų skaičiaus augimo vidurkį, kuris yra 0,7 proc. Neformaliojo suaugusiųjų švietimo formos daugiausia tradicinės – dieniniai ar vakariniai kursai. Tik dabar atsiranda kvalifikacijos tobulinimo nuotolinio švietimo programos.¹

Nežiūrint į tai, kad besimokančių suaugusiųjų skaičius vis didėja, svarbu pažymėti, kad iki šiol išlieka kvalifikacijos tobulinimo bei perkvalifikavimo sunkumų. Per pastaruosius dešimt metų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo klausimais domėjosi nemažai mokslininkų: Laužackas R. (1996, 1999, 2002), Bužinskas G., Tamošiūnas T. (2001), Kaminskas K. (2002), Čiužas R. (2005) ir kiti. Buvo atlikti keli tyrimai ir parašyta daug straipsnių. Tačiau pedagogų perkvalifikavimo klausimas beveik nenagrinėjamas, jam skiriama labai mažai dėmesio tiek iš tyrėjų, tiek iš mokslininkų pusės. Šiuo klausimu buvo atliktas tik vienas sociologinis tyrimas 2004 metais, kuriame buvo nagrinėjamas mokyklų vadovų požiūris į pedagogų perkvalifikavimo reiškinį, o pačių pedagogų ir studijų organizatorių nuomonės nenagrinėtos.

Šiame darbe plačiau nagrinėjamos pedagogų kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo studijų kokybės, organizavimo, prieinamumo ir mokytojų motyvacijos klausimai.

Baigiamojo darbo tikslas: Išnagrinėti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo bei perkvalifikavimo organizavimo ypatumus.

Baigiamojo darbo uždaviniai:

- 1) Apžvelgti teisės aktus, reglamentuojančius pedagogų kvalifikacijos tobulinimą bei perkvalifikavimą.
- 2) Išnagrinėti mokslinę ir metodinę literatūrą, tyrimų dokumentus, analizuojančius pedagogų kvalifikacijos tobulinimą bei perkvalifikavimą.
- 3) Išstudijuoti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo organizavimo ypatumus Lietuvoje ir ES šalyse.
- 4) Ištirti pedagogų požiūrį į perkvalifikavimo studijų organizavimą.
- 5) Išanalizuoti studijų organizavimą trijose pedagogų perkvalifikavimo institucijose.

¹ Lietuva - viena pirmųjų ES pagal besimokančiųjų suaugusiųjų skaičiaus augimą. Virtualios visuomenės naujienu portalas // <http://www.vtv.lt/content/view/8671/235/>; prisijungimo laikas: 2006-04-12.

Baigiamojo darbo objektas – pedagogų perkvalifikavimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos administravimo ypatumai.

Baigiamojo darbo dalykas – pedagogų perkvalifikavimo ir kvalifikacijos tobulinimo institucijų administravimas ir veiklą reglamentuojanti norminė teisinė bazė.

Baigiamojo darbo hipotezė - Lietuvoje esanti pedagogų perkvalifikavimo sistema neatitinka pedagogų lūkesčių ir reikalauja tobulinimo.

Baigiamojo darbo metodai:

- ✓ mokslinės, metodinės literatūros, norminių ir tyrimų dokumentų analizė,
- ✓ ekspertų apklausa (interviu),
- ✓ anketinė apklausa,
- ✓ statistiniai metodai.

Baigiamojo darbo struktūra. Diplominių darbą sudaro trys dalys:

✓ Pirmoje dalyje yra apžvelgiami pedagogų kvalifikacijos tobulinimą ir perkvalifikavimą reglamentuojantys teisės aktai ir kiti dokumentai. Nagrinėjamas kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo klausimas personalo vadybos teorijoje; pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos organizavimo ypatumai Lietuvoje ir ES šalyse.

✓ Antroje dalyje pateikta tyrimo metodika ir organizavimas.

✓ Trečiojoje dalyje pateikta atlikto tyrimo rezultatų analizė. Aptariami rezultatai, kurie buvo gauti iš ekspertų apklausos bei persikvalifikuojančių pedagogų anketinės apklausos.

Vartojamų santrumpų ir kai kurių sąvokų žodynėlis.

1. **Administravimas** – tai prognozavimas, planavimas, organizavimas, vadovavimas, koordinavimas ir kontrolė.¹

2. **Kompetencija** – mokėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų visuma.²

¹ Fayol H. Administravimas. Teorija ir praktika. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 27.

² Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2004 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. ISAK/624 „Dėl technologinio ugdymo programų ir standartų įgyvendinimo. Sąvokos, papildančios pagrindinio ugdymo bendrąsias technologijų programas“ // <http://www.pedagogika.lt/puslapis/biblio.htm>; prisijungimo laikas: 2006-12-08.

3. **Kvalifikacija** – įstatymų, Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos teisės aktu nustatyta tvarka pripažintas mokėjimas ir teisė verstis tam tikra profesine veikla.¹

4. **Kvalifikacijos tobulinimas** – tai visą gyvenimą trunkantis procesas, kurio metu darbuotojas siekia nuolat prisitaikyti prie veiklos pasaulyje vykstančių techninių, technologinių, socialinių ir kitokių pokyčių bei įgyti juos atitinkančią ir profesinio rengimo turinio kaitą lemiančią profesinę kvalifikaciją.²

5. **Kvalifikacijos tobulinimo sistema** – Lietuvos švietimo sistemoje veikiančių pedagogų kvalifikacijos tobulinimo funkcijas atliekančių ir tarpusavyje organizuotai ar/ir savarankiškai sąveikaujančių elementų visuma.³

6. **Formalusis mokymasis** - vyksta švietimo ir mokslo įstaigose. Mokymosi veikla yra tikslinga, apgalvota, organizuota, su fiksuota trukme ir tvarkaraščiu, hierarchine vertinimo sistema, formaliais priėmimo ir registracijos reikalavimais. Jis vykdomas švietimo institucijose jam būdinga, iš anksto numatyta tvarka, turiniu, metodais ir mokymosi priemonėmis. Besimokantieji gauna pripažintus diplomus ir kvalifikacijas.

7. **Neformalusis mokymasis** - vyksta šalia pagrindinių švietimo ir mokymo sistemų. Jis taip pat apgalvotas ir organizuotas. Su formaliuoju mokymusi bendra yra tai, kad šį mokymąsi riboja institucinė priklausomybė. Jis būdingas kvalifikacijos tobulinimo sričiai. Neformalusis mokymasis gali būti teikiamas darbo vietose, juo gali rūpintis visuomeninės organizacijos ir grupės, taip pat organizacijos, įkurtos formaliai sistemai papildyti (meno, muzikos sporto veikla). Valstybės pripažinti dokumentai neišduodami.⁴

8. **Perkvalifikavimas** - pedagoginės ir/arba kitos dalykinės kvalifikacijos įgijimas.⁵

9. **Savaiminis mokymasis** – tai natūralus, kiekvieną dieną vykstantis mokymasis. Skirtingai nuo pirmųjų dviejų, savaiminis mokymasis nebūtinai iš anksto apgalvotas, mažiau organizuotas, mažiau struktūruotas, gali būti skatinamas gyvenimo, profesinių aplinkybių, šeimos, sąlygų, todėl jo gali nepripažinti net patys individai, papildantys savo žinias ir gebėjimus. Jo pagrindas yra asmeninių, socialinių, šeimos poreikių tenkinimas. Pastarasis įvairių įstatymų, registrų ar studijų kokybės dokumentų nėra įteisintas.²

¹ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 98-2478.

² Laužackas R. Sistemoteorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos. Kaunas: VDU, 1999.

³ Kaminskas K. Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos reikšmingumas [Rankraštis] : daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07 S) / VPU. – V., 2002.

⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. kovo 26 d. įsakymas Nr. ISAK - 433/A1-83 “Dėl Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos patvirtinimo” // Valstybės žinios. 2004, Nr. 56-1957.

⁵ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004m. rugsėjo 16 d. įsakymas Nr. ISAK- 1441 “Pedagogų rengimo koncepcija“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 186-6940.

10. **Sistema** – (gr. Sistema – sandara, junginys, planingas, taisyklingas išdėstymas) sistemą apibrėžia jos elementų struktūra ir funkcijos, o kiekvienas sistemos elementas pats gali būti vertinamas kaip sistema.¹

11. **VPU** – Vilniaus pedagoginis universitetas.

12. **VU** – Vilniaus universitetas.

13. **ŠU** – Šiaulių universitetas.

14. **SKVC** – Studijų kokybės vertinimo centras.

¹ Уфимцев В. Понятия и методы теории систем // <http://eonic.narod.ru/>; prisijungimo laikas: 2006-11-10.

1. LITERATŪROS PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO IR PERKVALIFIKAVIMO KLAUSIMAIŠ APŽVALGA

1.1. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo reglamentuojančių Lietuvos teisės aktų ir kitų dokumentų apžvalga

Švietimas yra viena iš svarbiausių valstybės veiklos rūšių. Šalies orientacija į žiniomis ir naujomis technologijomis grindžiamo ūkio plėtrą didina tęstinio mokymosi poreikį. Lietuvoje, kaip ir daugelyje Rytų bei vidurio Europos šalių, vyksta švietimo reforma. Viena reformos sričių – suaugusiųjų tęstinis mokymas, pedagogų kvalifikacijos tobulinimas bei perkvalifikavimas.

Europos Komisijos gairėse „Daugiau ir geresnių darbo vietų“ yra įtvirtintas prioritetas „Padidinti investicijas į žmogiškąjį kapitalą per geresnį švietimą ir igūdžius“. „Šiame prioritete reikalaujama užtikrinti pakankamą patrauklių, prieinamų ir aukštos kokybės švietimo paslaugų pasiūlą visuose švietimo lygmenyse. Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje įtvirtintas prioritetas skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą. Įgyvendinant šį prioritetą, siekiama didinti švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą. Tai turėtų sąlygoti aukštesnę dirbančių ir į darbo rinką patenkančių asmenų kvalifikaciją, o tai užtikrins aukštesnį užimtumo lygį, darbo produktyvumą, užmokesčio augimą ir šalies ūkio plėtrą.“¹

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatų įgyvendinimo programoje viena iš prioritetinių kryptių yra pedagogų rengimo sistemos ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarka.

Nuostatose, kalbant apie švietimo plėtotės kokybę, nurodoma, kad turi būti:

- „sukurta integrali mokytojų rengimo bei kvalifikacijos tobulinimo sistema, orientuota į kintantį mokytojo vaidmenį žinių visuomenėje ir šiuolaikiniam mokytojui būtinas naujas kompetencijas bei vertybines nuostatas. Kuriant žinių visuomenę, keičiamas pats mokytojo vaidmuo: mokytoją – žinių turėtoją ir perteikėją keičia mokytojas – mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, mokymosi patarėjas, partneris, tarpininkas tarp mokinio ir įvairių šiuolaikinių informacijos šaltinių. Kartu mokytojas dabarties visuomenėje turi išlikti ir ugdytojas, gyvenimo tiesų liudytojas, perduodantis tradiciją bei mokantis ją kūrybingai plėtoti;

¹ 2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa //

[http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/6B410686D8F8553AC22571410033E868/\\$File/VP_SS_2006-10-05.doc](http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/6B410686D8F8553AC22571410033E868/$File/VP_SS_2006-10-05.doc); prisijungimo laikas: 2006-10-20.

- parengiami mokytojų rengimo standartai ir reikalavimai studijų planams. Įdiegiami bendrieji pedagoginių studijų bei kvalifikacijos tobulinimo moduliai ir bendroji kvalifikacijų suteikimo ir pripažinimo sistema;
- užtikrinamas mokytojų rengimo, kvalifikacijos tobulinimo ir naujų kvalifikacijų įgijimo programų, atitinkančių švietimo reformos poreikius, reikiamas finansavimas. Visiems mokytojams sudaromos galimybės tobulinti kvalifikaciją arba įgyti naujų kvalifikacijų¹.

Švietimo ir mokslo ministro 2004 m. rugsėjo 16 d. buvo patvirtinta *Pedagogų rengimo koncepcija*,² dedanti pagrindus kompleksiniam pedagogų rengimui, orientuotam į šiuolaikinę, mokytojui būtiną kompetenciją, Lietuvos ir Europos Sąjungos darbo rinkos ir švietimo sistemos poreikius. Ši koncepcija numato esminę pedagogų rengimo sistemos pertvarką bei naują pedagogo profesinės kvalifikacijos teikimo tvarką. Studijos aukštojoje mokykloje pagal naują koncepciją sudaro tik pirmąjį pedagogų rengimo etapą. Antrasis etapas – pedagoginė stažuotė ir kvalifikacinis egzaminas. Tik atlikus stažuotę ir išlaikius kvalifikacinį egzaminą bus suteikiama mokytojo profesinė kvalifikacija.

Nuo 2005 m. sausio 1 d. mokytojai, norintys patobulinti savo kvalifikaciją, tam gali skirti 5 dienas. Už penkių dienų kvalifikacijos tobulinimą jiems mokama iš valstybės biudžeto. Tam 2005 m. iš viso buvo skirta 16,6 mln. Lt (2004 m. buvo 8, 14 mln. Lt). Mokytojo teisę pagal poreikius gauti kvalifikacijos tobulinimo paslaugas užtikrina Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (49 straipsnis)³ bei kiti su suaugusiųjų mokymusi bei mokymusi visą gyvenimą susiję teisės aktai.

Decentralizuotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos įgyvendinimui bei kokybės priežiūrai vykdyti, pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklą vykdančioms institucijoms ir programoms akredituoti 2003 m. įsteigtas Mokytojų kompetencijos centras. 2004 m. parengti ir svarstomi tolesnę Pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarką bei pertvarkos darbus reglamentuojantys dokumentai: „Kvalifikaciniai reikalavimai mokytojams“, „Švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programų akreditavimo reglamentas“, „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo institucijų vertinimo taisyklės“, naujos redakcijos mokyklų vadovų ir mokytojų atestacijos nuostatai.

Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva 2005 metais parengti, patvirtinti ir įgyvendinami

¹ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos // http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/strategija2003-12.doc; prisijungimo laikas: 2006-05-05.

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004m. rugsėjo16 d. įsakymas Nr. ISAK-1441 Pedagogų rengimo koncepcija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 186-6940.

³ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.

3 ES Socialinio fondo finansuojami projektai: „Mokytojų švietimo centrų infrastruktūros plėtra“, „Pedagogų rengimo tobulinimas“ bei „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo pertvarka“. Projekto „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo pertvarka“ tikslas – inicijuoti ir pradėti vykdyti mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos pertvarką, siekiant užtikrinti šiuolaikinę regioninių mokytojų kvalifikacijos tobulinimo institucijų veiklos kokybę ir garantuoti visiems Lietuvos mokytojams tolygias galimybes įgyti naujų socialiniam ir profesiniam gyvenimui reikalingų kompetencijų. Tai leistų sudaryti visos Lietuvos mokytojams kokybiškai naujas mokymosi visą gyvenimą sąlygas. Šiam tikslui pasiekti numatyta skirti 17,1 mln. Lt. Priemonės, kurios numatytos projekte, leis įgyvendinti nacionalinio lygmens švietimo politikos uždavinius.¹

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. kovo 24 d., 2006 m. gegužės 25 d. nutarimu Nr. 468 patvirtino *Valstybinę pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos programą*. Programos vykdymo laikotarpis - 2006–2008 metai bendradarbiaujant su apskričių viršininkų ir savivaldybių administracijomis, aukštosiomis mokyklomis, pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklą vykdančiomis institucijomis. Šios programos paskirtis – vykdyti pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos pertvarką, kad ši sistema atitiktų Lietuvos švietimo sistemos ir visuomenės poreikius. Programos uždaviniai:

1. pertvarkyti pedagogų rengimo sistemą įdiegus naujus pedagogų rengimo modelius;
2. sukurti ir įdiegti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo kokybės stebėsenos sistemą;
3. tobulinti ir plėtoti pedagogų perkvalifikavimo ir tęstinio mokymosi sistemą.

Programa apima visas pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos posistemes. Už šios Programos vykdymą atsako: Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Finansų ministerija.²

Taigi, galima teigti, kad strateginiuose dokumentuose išdėstytos nuostatos kvalifikacijų tobulinimo klausimais pakankamai plačiai atspindėtos teisiniuose dokumentuose. Žymiai daugiau dėmesio skiriama kvalifikacijų sistemos procesų kokybės užtikrinimui ir monitoringui. Tačiau Lietuvoje nėra kvalifikacijų sistemą reglamentuojančio vieningo dokumento (įstatymo).

¹ Švietimo ir mokslo ministerijos 2005 metų veiklos ataskaita 2006 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. ISAK-262, // http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/smm_atask_05.doc; prisijungimo laikas: 2006-06-23.

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 25 d. nutarimas Nr. 468 Valstybinė pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos programa // http://www.smm.lt/prtm/docs/mkt/mokytoju_%20reng_ir_kvalf_tob_programa.doc; prisijungimo laikas: 2006-09-12.

1.2. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas personalo vadybos teorijoje

Norminių aktų leidyba neužtikrina sėkmingo darbo, svarbu, kad tiek mokyklos vadovai, tiek patys pedagogai suprastų ką jiems reiškia ir duoda kvalifikacijos tobulinimo renginiai arba perkvalifikavimo studijos bei mokėtų tinkamai jomis pasinaudoti. Reikia, kad vadovai būtų suinteresuoti savo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimu, nes investicijos – tai ne tik investicijos į šiuolaikinę techniką ir statybas – tai ir investicijos į žmogų. Žmonės turi būti pasirengę naudotis naujausiomis technologijomis, teikti modernius pataravimus, priimti ekonomiškus, šiuolaikinius reikalavimus atitinkančius sprendimus. Tinkama profesinė kvalifikacija būtina krašto pažangos ir aukšto gyvenimo lygio sąlyga.

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas – vienas iš prioritetinių Švietimo ir mokslo ministerijos uždavinių, kuris padės sėkmingiau vykdyti mokyklos reformas bei pagerinti pedagogų padėtį darbo rinkoje. A. Sakalo (2003) išsakyti organizacijos vystymosi principai pritaikytini ir mokyklai, kaip nuolat besivystančiai institucijai, nes egzistuoja glaudus ryšys tarp švietimo įstaigos aplinkos ir sugebėjimo keistis. Tai susiję su besimokančios organizacijos koncepcija. Pasiseka tik tiems, kaip teigia personalo vadybos teorija, kurie sugeba greitai apmokyti arba perkvalifikuoti savo darbuotojus, panaudoti jų aktyvumą ir taip staigiai orientuoti į klientų poreikius. Tai liečia ir švietimo įstaigas bei visą švietimo sistemą. Sėkmingai dirba tos švietimo įstaigos, kurios greičiausiai mokosi ir atsakingai diegia naujoves. Nuolat besimokančios švietimo įstaigos pradinis taškas – supratimas, kad žinios leidžia pasiekti sinergijos efektą. Mokykla, kaip ir bet kuri kita įmonė ar organizacija, mokosi mokydama savo darbuotojus. Tai turi būti atliekama vadovaujantis šiais principais:

- Nuolat besimokanti mokykla – tai iniciatyvi, sparčiai besikeičianti mokykla;
- Mokymo procesas neatsiejamas nuo nuolatinio mokyklos veiklos tobulinimo;
- Nuolatinis mokymas neatsiejamas nuo pedagogų elgsenos pokyčių. Svarbiausias veiksnys, siekiant pusiausvyros tarp aplinkos ir švietimo įstaigos, yra bendradarbiai, kurie turi įvertinti, ar jų žinios atitinka besikeičiančias sąlygas, ir pasirinkti geriausią mokymo būdą;
- Švietimo įstaiga yra tikslinio mokymosi rėmėjas ir motyvuotojas;
- Nuolat besimokanti mokykla mokosi labai sparčiai. Konkurencingumas pasiekiamas tik tada, kai mokymosi intensyvumas yra didesnis nei vykstantys pokyčiai;

- Mokytis iš geriausių – vienas iš svarbiausių bet kurios besimokančios organizacijos reikalavimų.¹

Tačiau, anot D. Hopkins (1998), jeigu mokyklos neturi darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo politikos, ar už jos planavimą ir įvertinimą atsakingo asmens, tokia mokykla gerų rezultatų nepasieks. Iki šiol išlieka politika tobulinti pavienius mokytojus, siųsti juos į pasirinktus kvalifikacijos tobulinimo kursus. Toks požiūris, pasak D. Hopkins (1998) turi nemažai trūkumų:

- ✓ Kiekvienas pats pasirenka kvalifikacijos tobulinimo kursus, todėl vieni gauna daugiau, o kiti mažiau arba nieko.
- ✓ Profesinis tobulinimasis ir kvalifikacijos tobulinimo kursai dažnai nebūna susiję su mokyklos reikmėmis. Jie organizuojami pagal savo planą ir savo programą, prie kurios pedagogams tenka derintis.
- ✓ Kadangi, dažniausiai, kvalifikacijos tobulinimo kursai vyksta ne pačioje mokykloje, darbuotojams sunku susieti tai, ką jie išmoko, su savo praktika ir įprastine darbo aplinka.
- ✓ Individualaus profesinio tobulinimosi rezultatais, paprastai, nesidalina mokykloje.

Pačioje mokykloje vykstantys pedagogų tobulinimas, profesinio mokymo renginiai skatina geresnę darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo politiką bei praktiką. Mokyklos personalo tobulinimo politika turėtų remtis šiais dalykais:

1. reikėtų sutelkti dėmesį į mokyklos poreikius ir tiems poreikiams patenkinti būtina profesinį tobulinimą;
2. pedagogų tobulinimas turėtų padėti susieti individualius ir visos mokyklos poreikius;
3. turėtų būti numatyta sistema, kaip kvalifikaciją tobulinusiems darbuotojams skleisti savo žinias ir įgūdžius;
4. mokykloje vykstantys kvalifikacijos renginiai ir už mokyklos sienų vykstantys kursai turėtų vieni kitus papildyti.²

Pedagogų kvalifikacijos ir mokyklos veiklos tobulinimas įmanomi tuo atveju, jeigu sukuriamos šios sąlygos:

- ✓ nustatyta mokyklos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo politika;

¹ Sakalas A. Personalo vadyba. Vilnius: Margi raštai, 2003. p. 35 – 36, 43 – 44

² Hopkins D., Ainscow M. Kaita ir mokyklos tobulinimas. Vilnius: Tyto alba, 1998. p. 161, 163.

- ✓ numatytos procedūros, garantuojančios, kad pedagogų tobulinimo politika tenkina mokytojų reikmes;
- ✓ aptariami pedagogų profesiniai poreikiai;
- ✓ teikiama parama mokyklą tobulinantiems pedagogams.

Kalbant apie pedagogų perkvalifikavimo politiką, galima pasakyti, kad mokyklose šia kryptimi dirbama pakankamai aktyviai, nes dalis pedagogų persikvalifikuoja dėka mokyklos finansinės paramos. Tai reiškia, kad administracija atsižvelgia į personalo vadybos teorijose išsakytas mintis apie savo darbuotojų veiklos planavimą ir tobulinimą.

Apibendrinant galima teigti, kad investavimas į profesinį tobulinimą personalo vadybos teorijoje suprantamas kaip investavimas į ateitį. Tokia nuostata turėtų vadovautis tie, nuo kurių priklauso Lietuvos mokyklos ateitis. Labai svarbu, kad pedagogų profesinio tobulinimosi strategijos būtų siejamos ir su mokyklų tobulinimu. Mokykla ir mokytojai turi eiti viena kryptim, jie turi būti susiję tobulinimu kaip komanda. Mokyklos, kurių pedagogų tobulinimasis ir perkvalifikavimas organizuojami sklandžiai, paprastai turi ilgalaikes veiklos programas, kur individualūs poreikiai susiejami su mokyklos tobulinimo pastangomis.

1.3. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos organizavimo ypatumai Lietuvoje

Mokyklų vadovai jau pradeda suprasti, kad reikia skatinti ir remti pedagogų tobulinimąsi ir, esant reikalui, perkvalifikavimą. Todėl svarbu apžvelgti kaip organizuojamas pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas Lietuvoje: kokios institucijos organizuoja ir kontroliuoja šią veiklą, kokios programos siūlomos, kokiais principais remiasi, kaip šios paslaugos yra finansuojamos ir pan.

Lietuvos švietimo sistemos modelis apima mokyklas, savivaldybių, regioninius švietimo padalinius ir ministeriją. Toks daugiapakopis ir sudėtingas modelis reikalauja pakankamai išplėsto administracinio aparato. Dabartinis laikotarpis - reformų laikotarpis Lietuvos švietimo sistemoje. Keičiasi mokytojo profesinis vaidmuo. Naujam profesiniam vaidmeniui atlikti reikalingos naujos profesinės kompetencijos: kognityvinė kompetencija, komunikacija, gebėjimas prognozuoti, projektuoti, planuoti, kritiškai ir kūrybiškai mąstyti¹. Esant naujoms ugdymo sąlygoms, kinta mokytojo profesinio meistriškumo samprata. Profesinį meistriškumą

¹ Fullan M. The three stories of education reform // Phi. Delta Kappan, Nr. 81, 2000, p. 581-584.

yra pasiekęs ne vien tas mokytojas, kuris išmano savo dalyką, bet ir tas, kuris nuolat tobulina savo gebėjimus.

Kaip ir Rytų Europos šalyse, Lietuvoje, vykstant švietimo reformai, keitėsi ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistema: 1992 m. buvo įvykdyta pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos decentralizacija. Decentralizacijos metu pasikeitė pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos sąranga. Greta egzistavusių kelių centralizuotai valdomų kvalifikacijos tobulinimo institucijų atsirado regioniniai švietimo centrai, kvalifikacijos kėlimo institucijos prie aukštųjų mokyklų. Ši decentralizacijos nuostata įtakojo struktūrinius pokyčius, palaipsniui pakeitė unifikuotą kvalifikacijos tobulinimo sistemą. Šiuo metu Lietuvos pedagogai turi galimybę tobulinti savo profesinę kvalifikaciją tokiais lygmenimis: formaliuoju (perkvalifikavimas, antrosios pakopos universitetinės studijos), neformaliuoju (suaugusiųjų švietimo mokymasis kvalifikacijos tobulinimo institucijose), savaiminis mokymasis (natūralus, kiekvieną dieną vykstantis mokymasis).¹

Jau dešimtmetį Lietuvos pedagogai kvalifikaciją tobulina decentralizuotoje kvalifikacijos tobulinimo sistemoje. Tačiau problemiškų klausimų decentralizacijos kontekste lieka ne vienas: ar naujai įsikūrę Švietimo centrai yra pajėgūs užtikrinti tinkamą pedagogų kvalifikacijos kokybę vietose, kaip jų darbą vertina patys pedagogai, kokie pastarųjų poreikiai, švietimo centrų vystymosi perspektyvos ir kt.

2005 m. Lietuvoje iš viso buvo 55 kvalifikacijos tobulinimo institucijos. Švietimo ir mokslo ministerija liko pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo politiką bei strategines kryptis kuruojančia, teikiančia pasiūlymus ir rekomendacijas veiklai institucija. Likusios valdymo funkcijos yra perduotos apskritims ir savivaldybėms. Pagal galiojančius Lietuvoje teisės norminius aktus, tik aukštosios mokyklos gali vykdyti formaliojo kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo programas, todėl jų padėtis yra išskirtinė, nes visos kitos institucijos gali vykdyti tik neformaliojo kvalifikacijos tobulinimo programas ir sudaryti sąlygas nuotoliniam mokymuisi. Taip pat jos neturi teisės organizuoti perkvalifikavimo programas. Šiuo metu pedagogų perkvalifikavimo studijas organizuoja 6 iš 15 valstybinių universitetai: KTU, KU, ŠPU, VDU, VU, VPU. Juose pedagogų kvalifikacijos tobulinimui ir perkvalifikavimui įsteigti atskiri padaliniai. Taip pat šalyje veikia 34 pedagogų kvalifikacijos tobulinimo institucijos prie apskričių ir savivaldybių.

¹ Pečiuliauskienė P. Kvalifikacijos pokyčiai: humanitarinių, socialinių ir realinių dalykų mokytojų požiūris. // Pedagogika. 2005, Nr. 78, p. 78-83.

Kalbant apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo institucijas, norėtusi trumpai apžvelgti veiklą tų, kuriose persikvalifikuojantiems pedagogams ŠMM apmoka dalį studijų.

Vilniaus pedagoginio universiteto pedagogų kvalifikacijos centras veikia nuo 1986 metų. Vykdo perkvalifikavimo studijų, kvalifikacijos tobulinimo studijų administravimą, organizuoja konferencijas, dalyvauja projektinėje veikloje. 2005 metais perkvalifikavimo studijų programos sudarė 45 %, o mokytojų kvalifikacijos tobulinimas – 35 % centro veiklos. 2005 metais centras vykdė šias perkvalifikavimo studijų programas: anglų filologija, biologija, edukologija (ikimokyklinio ugdymo pedagogika), edukologija (pradinio ugdymo pedagogika), etika, geografija, informatika, socialinė pedagogika, technologija ir dailė.

Pagal šias programas mokėsi 830 mokytojų.

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo kryptys:

- ✓ Pedagogų profesinių kompetencijų, ypač praktinių gebėjimų tobulinimas;
- ✓ Specialiojo ugdymo problemos, inkliuzinis vaikų ugdymas;
- ✓ Ugdymo kokybės laidavimo sistemos kūrimas bendrojo lavinimo mokykloje;
- ✓ Moksleivių pasiekimų vertinimo sistemos sklaida;
- ✓ Pamokos efektyvinimo būdai ir metodai;
- ✓ Naujų technologijų taikymas ugdymo procese;
- ✓ Užsienio šalių švietimo naujovių sklaida;

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybė;

Moksleivių iškritimo iš mokyklos priežasčių analizė ir prevencinės priemonės.

2005 metais Centras surengė 130 pedagogų kvalifikacijos tobulinimui skirtų renginių, kuriuose dalyvavo 4167 mokytojai.¹

Šiaulių universiteto tęstinių studijų institutas savo veiklą pradėjo 1991 metais. Institute vykdomos perkvalifikavimo, tęstinės ir specialiosios profesinės studijų programos: I pakopa (bakalauro studijos): informatika, istorija, anglų filologija, lietuvių filologija, specialioji pedagogika, specialioji pedagogika (specializacija - logopedija), specialioji pedagogika (specializacija - kūno kultūra, kineziterapija), socialinė pedagogika ir psichologija, pradinio ugdymo pedagogika ir ikimokyklinis ugdymas, ikimokyklinio ugdymo pedagogika ir priešmokyklinis ugdymas, viešasis administravimas.

II pakopa Specialiosios profesinės studijos: anglų kalbos ankstyvasis ugdymas, dalyko pedagogika.

Magistro studijos: vadyba (specializacija - švietimo vadyba).

¹ Pedagogų kvalifikacijos centro prie VPU 2005 metų ataskaita.

Institute organizuojami profesinės kvalifikacijos tobulinimo kursai: pedagogams (ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, bendrojo lavinimo bei profesinio mokymo pedagogams).¹

Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas vykdo pedagogų perkvalifikavimo studijų programas: pirmosios pakopos, neakivaizdinis mokymas:

Anglų kalba ir anglų kalbos mokymas

Vokiečių kalba ir vokiečių kalbos mokymas

Antros pakopos, neakivaizdinis mokymas:

- Užsienio kalbų mokymas²

Kauno technologijos universitete šiuo metu vykdomos 2 tęstinių studijų programos: matematika ir edukologija.³

Klaipėdos universiteto tęstinių studijų institutas 2006 metais stojantiesiems pasiūlė tokias pagrindinių studijų programas: socialinis darbas, psichologija, slauga, rekreacija ir turizmas, anglų filologija, andragogika, informatika. Magistrantūros studijų programos: dalyko didaktika ir slauga.⁴

Vytauto Didžiojo universitete šiuo metu vykdomos anglų kalbos mokytojo profesinės studijos Socialinių mokslų fakultete ir specialios profesinės studijos skirtos dalyko mokytojo andragogikos profesinei kvalifikacijai Socialinių mokslų fakultete.⁵

Pedagogų perkvalifikavimas yra suprantamas kaip sudedamoji pedagogų rengimo sistemos dalis. Perkvalifikavimas yra pedagoginės dalykinės kvalifikacijos įgijimas. Todėl persikvalifikuoti pedagoginiam darbui gali kiekvienas baigęs universitetą arba kolegiją (aukštesniąją mokyklą). Perkvalifikavimo pedagoginiam darbui trukmė priklauso nuo studijų programos ir nuo įgyto diplomo įskaitomų kreditų skaičiaus ir neformaliai įgytų žinių ir mokėjimų. Magistrų perkvalifikavimo pedagoginiam darbui studijos negali būti didesnės nei 80 kreditų apimties. Perkvalifikavimo studijos organizuojamos pagal programas, registruotas Studijų kokybės vertinimo centre. Perkvalifikavimo programos modulinės. Modulio trukmė ne mažesnė kaip du kreditai. Studijų formos (dieninė, vakarinė, neakivaizdinė/distancinė, mišri) priklauso nuo studijų programos specifikos, studijų formos, perkvalifikavimą organizuojančios institucijos galimybių, klausytojų pasirengimo bei galimybių studijuoti. Perkvalifikavimo

¹ Šiaulių universiteto tęstinių studijų institutas // <http://www.tsi.su.lt/index.php?menu=apien&action=apietsi>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.

² Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas // <http://www.uki.vu.lt/info.html>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.

³ Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas // <http://www.uki.vu.lt/info.html>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.

⁴ Klaipėdos universiteto tęstinių studijų institutas // <http://www.ku.lt/tsi/?lt=1146725783>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.

⁵ Vytauto Didžiojo universitetas // <http://www.vdu.lt/>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.

studijas pedagoginiam darbui gali finansuoti pats studijuojantis ir/arba kiti programų užsakovai (švietimo ir mokslo ministerija, savivaldybės, asociacijos, darbo biržos ir kt.).

Pedagogai, neturintys profesinės arba tinkamos dalykinės kvalifikacijos ir dirbantys švietimo sistemoje per 5 metus privalo įgyti reikiamą kvalifikaciją.¹

Prioritetiniai pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo tikslai, uždaviniai ir principai

Informacinių technologijų pažanga, politinė bei ekonominė šalies situacijos smarkiai keičia tęstinio mokymosi formas ir galimybes. Naudodamiesi naujausiomis technologijomis pedagogai lengviau pasiekia naujausią informaciją, esančią bet kurioje pasaulio vietoje. Šiuolaikinis pedagogas suvokiamas kaip nuolat besimokantis, kritiškai mąstantis ir vertinantis savo praktinę veiklą, gebantis koreguoti savo mokymosi bei praktinės veiklos, t.y. kitų ugdymo, perspektyvą.² Taigi, pedagogų kvalifikacijos tobulinimas įgauna vis didesnes galimybes tęstiniame „visaapimančiame mokyme, kuriame formalusis, neformalusis ir neformalus savaiminis mokymas papildo vienas kitą“.³ Nuolat besikeičiančioje visuomenėje pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistema turi orientotis į šiuos **kriterijus**: naują mokyklos viziją, siekį mokytojui sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą ir nuolat tobulinti savo kvalifikaciją įvairiuose savo profesinės karjeros etapuose.⁴

Kaip pavyzdį galima pateikti Klaipėdos rajono švietimo centro iškeltus pedagogų kvalifikacijos tobulinimo uždavinius, kurie gali tikti visoms Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo studijas organizuojančioms institucijoms:

1. Sudaryti palankias sąlygas mokytojams pasiekti tokią profesinę kompetenciją, kuri atlieptų švietimo pertvarkos keliamus reikalavimus.
2. Racionaliai naudoti kvalifikacijos tobulinimui skiriamas lėšas.
3. Skatinti kvalifikacijos tobulinimo formų ir metodų kaitą.
4. Sudaryti sąlygas sukauptos kvalifikacinės patirties sklaidai.
5. Skatinti ir diegti pažangias iniciatyvas, padedančias švietimo darbuotojams tobulinti profesinį meistriškumą, aktyvinti ugdymo proceso kaitą.
6. Tirti ir prognozuoti švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir saviugdą poreikius.
7. Sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tobulinti kvalifikaciją, įgyti papildomų

¹ Pedagogų rengimo koncepcija. Projektas, 2001-01-30 //

http://www.smm.lt/old/old/reformos_d/file/koncept-final_20010130-postS.doc; prisijungimo laikas: 2006-04-17. _

² Bulaeva T. Pedagogų profesinis tobulėjimas ir saviugda // Acta Paedagogica Vilnensia. Vilniaus universitetas, 2000. p. 234.

³ Mokymosi visą gyvenimą memorandumas 2001 // http://www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc.

⁴ Želvys R. Švietimo vadyba ir kaita: monografija. Vilnius: Garnelis, 1999.

kvalifikacijų ir kompetencijų šalies aukštesiose mokyklose, kvalifikaciją teikiančiose institucijose, siekti aukštesnės kvalifikacinės kategorijos.

8. Sudaryti sąlygas realizuoti Švietimo įstatyme reglamentuotas mokytojo teises ir pareigas, būti atestuotam ir įgyti kvalifikacinę kategoriją Švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.
9. Sudaryti sąlygas rajono pedagogams susipažinti su užsienio šalių švietimo sistemomis bei šalies ir užsienio ugdymo institucijų edukacinės veiklos patirtimis.¹

Iškyla mokytojų kvalifikacijos tobulinimo turinio atrankos problema, kurią sprendžiant turėtų būti atsižvelgiama į tokius **principus**:

- ✓ Pagrindinių turinio tikslų (dalykinių, pedagoginių ir vadybinių) kaita;
- ✓ Turinio atrankos kolegialumą derinant mokinių, mokytojų, švietimo politikų, mokslininkų bei darbdavių interesus;
- ✓ Aktyvų ir patyrimo pasikeitimu paremtą mokytojų dalyvavimą;
- ✓ Laisvanorišką tęstinio mokymosi priemonių turinio, vietos ir laiko pasirinkimą.²

Pedagogams, kaip suaugusiųjų švietimo sistemos dalyviams, galima iškelti Švietimo ir mokslo ministro Kornelijaus Platelio paminėtus **tikslus**: „garantuoti prieinamą ir efektyvą aukštesnio, negu įgytas jaunystėje išsilavinimo lygio pasiekimą, garantuoti galimybę įgyti naujų žinių ir tobulinti įgūdžius arba juos praturtinti atsiradus poreikiui, sudaryti palankias galimybes plėsti kultūrinį akiratį“³ ir tapti aktyviu bei sąmoningu atviros pilietinės visuomenės nariu, atsakingu už šeimos, bendruomenės, valstybės ir pasaulio ateitį. Vieni svarbiausių mokymosi visą gyvenimą **bruožai** – tai visuomenės poreikių sąlygojama suaugusiųjų mokymosi programų bei švietimo formų įvairovė ir atvirumas.

Mokytojų tęstinis mokymas turi užtikrinti nuolatinį mokslinių, metodinių ir kitų naujovių įvaldymą. Kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo turinį sąlygoja dvejopi **uždaviniai**: viena vertus, mokytojas turi rasti tai, ko reikalauja veiklos pasaulio pokyčiai ir mokslo pasiekimai, kita vertus, tai, ką jis laiko ypač reikšmingu ir reikalingu savo veikloje. Tačiau šio iš pirmo žvilgsnio paprasto uždavinio sprendimas yra sudėtingas vadybos požiūriu: būtini ne tik kriterijai kvalifikacijos tobulinimo turiniui nustatyti, bet ir resursai jam realizuoti.

¹ Klaipėdos rajono švietimo centras //

http://www.klrsvietimocentras.lt/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=6&Itemid=38;

prisijungimo laikas: 2006-12-06.

² Laužackas R. Mokytojo (dėstytojo) kvalifikacija vystant profesinį rengimą Lietuvoje. Mokytojas (dėstytojas) modernaus profesinio rengimo procese. Kaunas: VDU, 1996. p. 45.

³ Barauskienė N. Suaugusiųjų švietimas // Mokslo Lietuva. 2000 m., Nr. 17 (219) //

<http://news.mireba.lt/ml/219/suaug.htm>

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas yra neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemos dalis. Jo formos:

- Organizuota tikslinė savišvieta;
- Kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir pan.), seminarai, paskaitos;
- Nuotolinis švietimas.¹

Švietimo politikos ir pedagogų kvalifikacijos kėlimo bei perkvalifikavimo užduočių įgyvendinimo priemonės:

1) „įdiegiama atsakingo valdymo sistema, pagrįsta periodiška visų švietimo lygių būklės analize, į švietimo tobulinimą orientuota vadybos kultūra, visuomenės informavimu ir dalyvavimu. Šiam tikslui pasiekti:

- perskirstomos ir aiškiai apibrėžiamos valstybės, savivaldybių ir mokyklų funkcijos, galios, įsipareigojimai, atsakomybė bei atskaitomybė, šių mokyklų bendradarbiavimo tvarka;
- remiantis subsidiarumo principu, decentralizuojamas ir dekoncentruojamas valdymas;
- Švietimo ir mokslo ministerija laipsniškai atsisako valstybės valdymui nebūdingų funkcijų, tačiau sustiprinama valstybės atsakomybė už bendrąjį vadovavimą švietimo srities tobulinimui. Švietimo ir mokslo ministerija valstybės lygiu nustato svarbiausius bendrojo lavinimo, profesinio mokymo ir studijų reikalavimus, atsako už švietimo kokybę, švietimo prieinamumą ir socialinio teisingumo užtikrinimą, švietimo kokybės vertinimą ir visuomenės informavimą apie tai;
- sustiprinama savivaldybių atsakomybė už švietimo prieinamumą ir kokybę savivaldybių teritorijoje. Savivaldybėms ir apskritims perduodama didelė dalis atsakomybės ne tik už bendrąjį lavinimą, bet ir už profesinį mokymą, specialųjį ugdymą, tęstinį suaugusiųjų mokymąsi.“² Regioniniams švietimo centrams deleguojamos platesnės funkcijos, jie ėmėsi savarankiškai rengti programas, organizuoti mokymus, inicijuoti projektus ir kitas pedagogų kvalifikacijos tobulinimo akcijas.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras 2004 m. liepos 16 d. patvirtinto Valstybės pagalbos mokymams teikimo tvarkos aprašą (pagal BPD 2.2 priemonę „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“). Šios tvarkos tikslas – teikiant paramą tam tikroms su mokymu susijusioms veikloms skatinti ūkio subjektus skirti lėšų savo

¹ Laužackas R. Mokytojo (dėstytojo) kvalifikacija vystant profesinį rengimą Lietuvoje. Mokytojas (dėstytojas) modernaus profesinio rengimo procese. Kaunas: VDU, 1996. p. 45.

² Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos // http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/strategija2003-12.doc; prisijungimo laikas: 2006-05-05.

darbuotojų mokymui, nukreiptam į jų kvalifikacijos kėlimą bei galimybių prisitaikyti prie techninės pažangos didinimą.

Švietimo ir mokslo ministerija 2005 m. dalinai finansavo 650 pedagogų perkvalifikavimo studijas aukštosiose mokyklose. Šiam tikslui buvo skirta 498,0 tūkst. Lt. Finansinę paramą gavo 600 mokytojų. Planuota kiekvienam asmeniui skirti 750 Lt. Paramą perkvalifikavimui gauti pirmenybę turėjo asmenys, kurie nėra laikomi dalyko specialistais ar neturi pedagogo kvalifikacijos, nes šie asmenys dirbti mokytoju pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ir specialiojo ugdymo programas gali tik iki 2007 m. rugsėjo 1 d. Taip pat pirmenybę turėjo pertvarkomų mokyklų mokytojai, pradinio ugdymo mokytojai, siekiantys įgyti kitą kvalifikaciją.¹

Parama buvo teikiama tik šioms studijoms: pedagogo kvalifikacijai, mokomojo dalyko kvalifikacijai ir specialiojo ugdymo pedagogo kvalifikacijai įgyti. Kvalifikaciją patobulino 20 000 pedagogų.

Paramą buvo planuota teikti asmenims, jau priimtiems į studijas Vilniaus pedagoginio universiteto Pedagogų perkvalifikavimo centre, Klaipėdos universiteto Tęstinių studijų institute, Vilniaus universiteto Užsienio kalbų institute, Šiaulių universiteto Tęstinių studijų institute, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo studijų centre ir Kauno technologijos universiteto Edukologijos institute. Pedagogai, norėję gauti paramą, privalėjo raštu kreiptis, kartu pateikdami pažymą apie studijas, į savo savivaldybės administracijos direktoriaus sudarytą komisiją iki š. m. birželio 28 d. Komisija, vadovaudamasi Švietimo ir mokslo ministerijos nustatytais kriterijais, apsvarsčiusi pedagogų galimybę paramai studijoms gauti, iki š. m. liepos 11 d. raštu turėjo informuoti Švietimo ir mokslo ministerijos Pedagogų rengimo ir kvalifikacijos skyrių. Finansuojamų vietų skaičius savivaldybėse ir apskrityse buvo nustatytas atsižvelgus į bendrą nedarbo lygį regionuose, darbo neturinčių mokytojų skaičių, specialistų poreikį mokyklose.

Švietimo ir mokslo ministerija 2005 metais iš dalies finansavo 50 ikimokyklinių ugdymo įstaigų auklėtojų, kurios turi medicinos mokyklų diplomus ir medicinos sesers profesinę kvalifikaciją, perkvalifikavimo studijas. Ministerijos užsakymu Šiaulių universiteto Tęstinių studijų institutas parengė joms skirtą specialią sutrumpintą bakalauro studijų programą. Pastarosioms studijoms finansuoti buvo numatyta skirti 30 tūkst. Lt.

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. ISAK-506 Dėl kvalifikacinių reikalavimų mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, neformaliojo vaikų švietimo, pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, aprašo tvirtinimo // Valstybės žinios. 2005, Nr. 43-1395

Pagal Mokyklų tobulinimo programą šiemet, 2006 m., kaip ir pernai, taip pat finansuojamos perkvalifikavimo studijos Kauno r., Klaipėdos miesto, Mažeikių r., Pasvalio r., Šalčininkų r., Varėnos r. mokyklų, dalyvaujančių tinklo pertvarkos bandomajame projekte, pedagogams. Švietimo ir mokslo ministerija šiais metais (2006) planavo finansuoti 800 mokytojų perkvalifikavimo studijas aukštosiose mokyklose. Mokytojų ir ikimokyklinių įstaigų auklėtojų perkvalifikavimo studijoms iš dalies finansuoti šiemet skirta 700 tūkst. litų.¹

Švietimo finansavimas ir išteklių naudojimas reformuojamas taip, kad padėtų švietimo sistemai geriau prisitaikyti prie laisvos rinkos ir užtikrintų geresnį švietimo prieinamumą bei kokybę: švietimas finansuojamas iš kelių šaltinių. Švietimui atnaujinti greta valstybės biudžeto išteklių veiksmingai naudojamos Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos ir privatus kapitalas.²

Pedagogų kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo įgyvendinimą kontroliuojančios institucijos

Kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo studijų, kaip ir kitų studijų reglamentų rengimą organizuoja ir koordinuoja bei teikiamų registruoti studijų programų vertinimą vykdo Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos įsteigtas Studijų kokybės vertinimo centras. Konkrečios nuosekliųjų studijų krypties formas, dėstomus dalykus ir jų santykį nustato atitinkamos studijų krypties reglamentas. Studijų krypties reglamente nustatomi visų tos krypties studijų programų bendrieji reikalavimai, bendrojo socialinio ir humanitarinio (ar gamtos mokslų ir matematikos bei informatikos), mokslo ar meno srities pagrindų ir mokslo ar meno krypties specialaus lavinimo dalykų santykis, bendrieji praktinių įgūdžių formavimo reikalavimai, pagrindiniai kvalifikaciniai reikalavimai akademiniam ir profesiniam personalui.

Studijų formų aprašus ir universitetinių bei neuniversitetinių studijų krypčių, pagal kurias vyksta nuosekliosios studijos aukštojoje mokykloje, sąrašą bei naujų studijų krypčių steigimo arba jų panaikinimo aukštosiose mokyklose tvarką tvirtina Švietimo ir mokslo ministerija, atsižvelgusi į Lietuvos mokslo tarybos, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos, Mokytojų kompetencijos centro Pedagogų atestacijos sekretoriaus siūlymus, Aukštojo mokslo tarybos bei Lietuvos studentų sąjungos išvadas.³

¹ Teikiama parama mokytojų perkvalifikavimo studijoms, 2006 vasario 22 d. Virtualios visuomenės naujienų portalas // <http://www.vtv.lt/content/view/15683/233/>; prisijungimo laikas: 2006-04-12.

² Švietimo ir mokslo ministerijos 2005 metų veiklos ataskaita 2006 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. ISAK-262, http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/smm_atask_05.doc; prisijungimo laikas: 2006-04-07.

³ Naujos studijų programos vertinimas // Studijų kokybės vertinimo centras http://www.skvc.lt/old/wwwskvc/uzd_eksp_naujpr.htm

Mokytojų kompetencijos centro Pedagogų atestacijos sekretoriaus funkcijos:

1. „koordinuoja Pedagogų bei švietimo įstaigų darbuotojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo ekspertų komisijos ir kvalifikacinių komisijų veiklą;
2. koordinuoja švietimo įstaigų atestacijos komisijų veiklą, teikia joms metodinę pagalbą, aprūpina atestacijos vykdymui reikalinga dokumentacija;
3. analizuoja pedagogų atestacijos procesą ir kaupia duomenis apie atestuotus pedagogus;
4. teikia siūlymus Švietimo ir mokslo ministerijai dėl pedagogų atestacijos proceso tobulinimo;
5. organizuoja pedagogų apeliacijų nagrinėjimą“.¹

Sociologinių tyrimų „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“ ir „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimosi poreikių tenkinimas“ duomenų apžvalga

2004 metais Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu, KTU ir ŠU mokslininkų atlikto tyrimo „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“ duomenys atskleidžia, kad, pedagogų perkvalifikavimas – viena iš priemonių, galinčių kai kuriems mokytojams padėti išlaikyti savo darbo vietą, spręsti problemas, kylančias dėl nedidelių darbo krūvių. 701 bendrojo lavinimo mokyklos vadovų pateiktais duomenimis, tiriamosiose mokyklose nuo 2001-09-01 iki 2004-09-01 persikvalifikavo arba įgijo naują pedagoginę specialybę 1349 mokytojai. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugiau nei pusė mokyklų vadovų mano, kad programų pasiūla yra pakankama, tačiau jas rengiant buvo pasiūlyta atsižvelgti į persikvalifikuojančių mokytojų patirtį ir turimą kvalifikaciją, nes vadovai nėra patenkinti programų kokybe. Taip pat vadovai išreiškė pageidavimą, kad mokytojas turėtų įgyti keletą gretimų specialybių, ypač tai aktualu nedidelėms pagrindinėms mokykloms. Iš tyrimo rezultatų paaiškėjo, kad nepakankamas, neatitinkantis persikvalifikuojančio mokytojo galimybių ir poreikių finansavimas yra vis dar opi problema. Buvo pasiūlyta griežčiau reglamentuoti, suvienodinti apmokėjimo už suteiktas mokymosi atostogas tvarką. Be to, mokyklų vadovus netenkina perkvalifikavimo sesijų laikas. Pasak jų, sesijos dažnai nesutampa su mokinių atostogomis, todėl vadovams tenka organizuoti pavadavimą, derinti tvarkaraščius. Mokyklų vadovai, kaip ir atlikto interviu respondentai pabrėžė, kad perkvalifikavimo sistema nėra pakankamai lanksti. Taip pat mokyklų vadovai pasigedo perkvalifikavimo planavimo.

¹ Mokytojų kompetencijos centras. Pedagogų atestacijos sektorius // <http://www.mkc.lt/mkc-2/index.php>

Pedagogų požiūris į pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo politiką

2004 metų sociologinio tyrimo „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimosi poreikių tenkinimas“ metu buvo atlikti 10 ekspertinių interviu su mokytojų kvalifikacijos institucijose dirbančiais specialistais. Ekspertai atstovavo įvairioms kvalifikacijos tobulinimo institucijoms. 4 ekspertai buvo iš taip vadinamų nevyriausybinių arba visuomeninių institucijų, 3 buvo iš Pedagogų profesinės raidos centro, 3 iš regioninių kvalifikacijos tobulinimo centrų. Taip pat tyrimo metu buvo organizuota anketinė mokytojų apklausa.

Remiantis tyrimo ataskaita, galima išskirti tokius pagrindinius aspektus:

Švietimo sistemos būklės vertinimas

- Lietuvos švietimo sistemos būklė apibūdinama kaip sparčiai gerėjanti, nors pabrėžiama, jog yra ir taisytinų dalykų.
- Lyginant su visais Lietuvoje vykusiais pokyčiais, manoma, kad Lietuvos švietimo sistemoje padaryta daugiausiai ir ji keičiasi sparčiausiai.
- Kartais pasigendama aiškaus įvertinimo to, kas jau yra padaryta (tyrimų, konferencijų), kai kuriose srityse trūksta aiškių dokumentų, įstatymų.

Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo raiškos švietimo sistemos reformų erdvėje vertinimas

- Manoma, jog reformų diegimo sėkmė priklauso nuo to, kaip jas priima ir perteikia mokytojas, todėl mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sritis yra labai svarbi visame švietimo reformos kontekste.

Teigiami mokytojų kvalifikacijos tobulinimo aspektai:

- Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos decentralizacija, sugriautas mokytojų kvalifikacijos tobulinimo monopolis:
- Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo finansavimo susiejimas su mokinio krepšeliu kiekvienoje mokykloje.
- Didelė mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programų pasiūla. Mokytojams atsirado galimybė tobulinti savo kvalifikaciją labai įvairiais lygmenimis.
- Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo organizavime vis labiau atsižvelgia į mokytojų poreikius ir galimybes.
- Kuriama programų vertinimo metodika, kuri turėtų sąlygoti renginių kokybės gerėjimą.
- Didėja sričių, kurios sudaro mokytojų kvalifikacijos tobulinimą, įvairovė.
- Mokytojų kvalifikacijos tobulinimui dabar skiriama daugiau lėšų.

- Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo renginiai tampa labiau interaktyvūs.

Neigiami mokytojų kvalifikacijos tobulinimo aspektai:

- Švietimo reformos pradžioje buvo skiriamas per mažas dėmesys mokytojų kvalifikacijos tobulinimui. Tai yra viena iš silpnesnių Švietimo reformos grandžių.
- Nėra aiškios mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos valstybinės strategijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo klausimais.
- Esant decentralizacijai, pasigendama aiškaus veiklos pasiskirstymo visų su mokytojų kvalifikacijos tobulinimu dirbančių įstaigų tarpe.
- Sunku suvaldyti mokytojų kvalifikacijos tobulinimo kokybę. Abejojama ar neseniai įkurtas Mokytojų kompetencijos centras šią padėtį pakeis.
- Mokytojų motyvacija kelti savo kvalifikacija dažnai siejama su atestacija.
- Ne visada mokytojų interesai sutampa su mokyklos vadovybės interesais (tai sąlygoja programos tematikos pasirinkimą, dalyvavimo seminaruose finansavimo pobūdį).
- Ne visos mokytojų kvalifikacijos tobulinimui skirtos lėšos panaudojamos tikslingai.
- Nevyriausybinių organizacijų, dirbančių su mokytojų kvalifikacija yra nelygiavertėje padėtyje su valstybinėmis institucijomis (savivaldybių centrais bei PPRC).
- Informacijos trūkumas: mokyklos, netvarkančios savo biudžeto neturi pakankamai informacijos, kiek lėšų gali skirti mokytojų kvalifikacijai, mokytojai nežinodami realios situacijos, nežino kiek gali reikalauti iš savo mokyklų.

G. Bužinskio (2001) teigimu, pedagogų kvalifikacijos tobulinimo motyvacija yra pakankami aukšta, ji toli gražu neapsiriboja formalaus pobūdžio (atestaciniais) reikalavimais. Jie siekia žinių, įgūdžių tobulinimo, pakankami ryškūs bendravimo ir bendradarbiavimo motyvai. Pastebėta tendencija – pedagogų aktyvumas, tobulinant kvalifikaciją, didėja.¹

Taigi, apibendrinus pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos organizavimo ypatumus Lietuvoje analizę, galima teigti, kad pagrindinis pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo tikslas – plėtojant pedagogų galias pagerinti mokinių mokymosi kokybę. Tikslui pasiekti akcentuojami uždaviniai: nustatyti mokytojų poreikį; pasiekti, kad profesinis tobulinimas taptų visų pedagogų teise ir pareiga, o vadovybė ir vietos švietimo skyrius būtų už tai atsakingi; sukurti palankų klimatą nepertraukiamam mokytojų tobulinimuisi.

¹ Bužinskas G., Tamošiūnas T. Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos kaitos analizė, 2001 m. VPU sociologinių švietimo tyrimų laboratorija // http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/Signatav_tyrimas-traipsnis.doc; prisijungimo laikas: 2005-11-08.

Šiandien pedagogų kvalifikacijos tobulinimui yra skiriama nemažai dėmesio. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo organizavimą kontroliuoja nemažai institucijų: Švietimo ir mokslo ministerija, Studijų kokybės vertinimo centras, Lietuvos mokslo taryba, Mokytojų kompetencijos centras, Aukštojo mokslo taryba ir kt. Svarbiausia, kad nuo tokios kontrolės nenukentėtų studijų kokybė. Paskutiniaisiais metais šiek tiek pasikeitė ir finansavimo galimybės: dalis persikvalifikuojančių pedagogų jau gali tikėtis finansinės paramos iš Valstybės.

Kol kas trūksta mokytojų, pasirengusių dėstyti keletą dalykų; pedagogų nedarbo problema tampa sisteminiu reiškiniu, nesiimant atitinkamų veiksmų, ji gali komplikuotis dėl nepalankios demografinės situacijos. Todėl pertvarkant pedagogų perkvalifikavimo ir tęstinio mokymosi sistemas reikia numatyti veiksmingų ir ekonomiškų pedagogų perkvalifikavimo modelių kūrimą, pakeisti (arba parengti naujus) teisės aktus, reglamentuojančius pedagogų perkvalifikavimą, tobulinimą.

Nors, apžvelgus 2004 m. atlikto tyrimo duomenis, galima teigti, kad Lietuvos švietimo sistemos būklė respondentų vertinama pakankamai teigiamai, tačiau vis dar lieka nemažai neigiamų aspektų: nėra aiškaus kvalifikacijos tobulinimo institucijų veiklos pasiskirstymo; abejojama studijų kokybe; valstybinių ir nevyriausybinių institucijų nelygiavertiškumas ir pan.

1.4. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos organizavimo ypatumai užsienyje

R. Čiužo (2005) nuomone, šiuolaikiniame pasaulyje žmogui iškyla dvejopas uždavinys: realizuoti save, įgyvendinant savo poreikius, interesus, vertybes ir atnešti naudą visuomenei, t.y. siekti savirealizacijos ir socializacijos. Tai, pasak R. Čiužo, yra esminis švietimo sistemos kaitos uždavinys, nes mokymasis yra procesas, suteikiantis gyvenimo patirčiai prasmės.

Šiandien europiečiai gyvena sudėtingame socialiniame ir politiniame pasaulyje. Labiau nei bet kada jie nori planuoti savo gyvenimą. Iš jų tikimasi aktyvios visuomeninės veiklos. Jie privalo mokytis gyventi kultūrinės, etninės ir kalbinės įvairovės sąlygomis. Švietimas plačiąja prasme yra svarbiausias dalykas, mokantis ir suprantant, kaip priimti šiuos iššūkius. Lisabonos strategijoje (2000) labai aiškiai formuluojami Europos strateginiai švietimo tikslai:

- ✓ Gerinti ES švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir efektyvumą;
- ✓ Garantuoti švietimo ir mokymo sistemų prieinamumą visiems;
- ✓ Atverti švietimo ir mokymo sistemas platesniam pasauliui.¹

¹ Lisabonos strategija 2000 // <http://www.europarl.europa.eu/highlights/lt/1001.html>; prisijungimo laikas: 2006-06-18.

Strateginiai švietimo tikslai glaudžiai siejami su valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo kryptimis, kur akcentuojamas valdymo, infrastruktūros, paramos, turinio ir personalo rengimo tobulinimas. Dokumente personalo rengimo tobulinimas siejamas su reorganizuotu mokytojų rengimu ir kvalifikacijos tobulinimu. Strategijoje numatomi personalo rengimo tobulinimo uždaviniai:

- ✓ Konkretizuoti kvalifikacinius reikalavimus pedagogams ir modernizuoti studijų programas universitetuose;
- ✓ Įvesti podiplominę praktiką.¹

Kuriantis Europos informacinei visuomenei, visiems dirbantiems iškyla kai kurių būtinų gebėjimų išlavavimo problema. ES, apibūdindama XXI a. darbuotojui keliamus reikalavimus, nurodo, kad kiekvienas dirbantysis turi būti nusiteikęs nuolat mokytis, keisti gyvenamąją vietą, gebėti tobulinti ar keisti profesiją.²

Pedagogų įgūdžių lavinimas ir tobulinimas turi būti vienas iš prioritetinių švietimo sistemos ir mokyklos uždavinių ir poreikių. Aišku, kad pati mokykla galėtų tinkamai vykdyti mokymo proceso uždavinius, visa sistema reikalauja struktūrinių ir organizacinių etapų ir sprendimų (aiškių tikslų nustatymas, pedagogų atsakomybės) be to, turi būti sukurtos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos. Tačiau, įvairių šalių mokyklų sąlygos, situacija ir tradicijos yra skirtingos. Šis faktas neleidžia sukurti vieningos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos standartinės formos.³

Kvalifikacijos tobulinimas Europoje prasidėjo po karo: penktojo dešimtmečio pabaigoje – aštuntojo dešimtmečio pradžioje. M. Barkauskaitės (2001) teigimu, nuolatinio mokymosi idėja gimė Anglijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Mokytojų nuolatinio mokymosi formos yra kvalifikacijos kėlimas, persikvalifikavimas, atestacija. Vėliausiai iš ES šalių pedagogų kvalifikacijos tobulinimas formalizuotas Belgijoje ir Portugalijoje. Dabar jau visose ES šalyse pedagogų kvalifikacijos tobulinimą reguliuoja teisės norminiai aktai (švietimo įstatymai, kvalifikacijos nuostatai, įsakymai ir pan.).⁴

„Europos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemą grindžia šie principai:

¹ Čiužas R. Europinės švietimo dimensijos – mokytojų veiklos ir kvalifikacijos tobulinimo kaitos veiksnys. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai. 2005, Nr. 28.

² Beresnevičienė D. Akademinio mokymosi visą gyvenimą psichologinis modelis // Mokytojų ugdymas. 2005, Nr. 4, p. 8 – 15.

³ Schollaert R. Effective Staff Development. Belgium: Garant, 2000, p. 35 – 36.

⁴ Barkauskaitė M. Mokytojų kvalifikacijos kėlimas – nuolatinio mokymosi pagrindas // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas. VIII tarptautinė mokslinė konferencija. Mokslo darbai, Nr. 50., Vilnius, 2001, lapkr. 14-16 d., p. 63-67.

1. Kvalifikacijos tobulinimą kontroliuoja švietimo ministerija nustatydamą strategines gaires, skelbdama konkursus ir taip parodydama, kuriuos pedagogų profesinius poreikius tenkina pirmiausia.
2. Kvalifikacijos tobulinimas glaudžiai siejamas su visos švietimo sistemos kaita, traktuojamas kaip pedagogų rengimo sudėtinė dalis ir sudarantis sąlygas pedagogui kopti karjeros laiptais.
3. Tolesnis mokymasis ir profesinis tobulinimasis yra pedagogo pareiga. Institucinis mokymas nėra privalomas. Studijų programas pedagogas pasirenka pats.
4. Kvalifikacijos tobulinimo sistema yra atvira ir daugianarė, remiasi pedagogo kūrybinėmis galiomis ir jo pozityvia motyvacija.
5. Biudžetinių kvalifikacijos tobulinimo institucijų struktūra grindžiama regiono lygmens kvalifikacijos tobulinimu (Mokyklų švietimo centrai)¹.

Mokyklų švietimo centrai atlieka vadybos ir paslaugų organizacijų funkcijas, rengia programas, kad galėtų patenkinti pedagogų ir mokyklų poreikius. Apžvelgiant užsienio šalių pedagogų kvalifikacijos tobulinimo praktiką, K. Kaminskas (ten pat) pastebėjo tam tikrų skirtumų tarp Rytų, Vidurio ir Vakarų Europos šalių. Vienas iš bendriausių sistemos bruožų – decentralizacija. Paskutiniame dešimtmetyje matyti kryptis kvalifikacijos tobulinimą perkelti į pedagogų darbo vietas – į mokyklas. Susidomėjimą kvalifikacijos tobulinimu pačioje mokykloje palaiko nacionalinė Anglijos ir Velso švietimo politika.² Tačiau daugelyje ES šalyse taip pat veikia ir centrinės kvalifikacijos tobulinimo įstaigos. Kai kuriose šalyse tai yra ta pati įstaiga, kurioje pedagogas įgijo specializaciją. Daugumoje šalių, taip pat ir Lietuvoje, veikia ir regioniniai mokytojų kvalifikacijos tobulinimo centrai.³

Europos kvalifikacijos tobulinimo raidoje pasižymėjo 1994 metai. Tais metais keliose šalyse įvyko rimtos sisteminės pedagogų kvalifikacijos tobulinimo reformos: Danijoje švietimo ministro įsakymu buvo įsteigti mokytojų kvalifikacijos tobulinimo regioniniai komitetai. Jungtinėje Karalystėje tais pačiais metais įsteigta Mokytojų rengimo agentūra, kurios tikslas – mokytojų pradinio profesinio rengimo, adaptacijos, kvalifikacijos tobulinimo koordinavimas ir kokybės kontrolė. Tuo tarpu Airijoje nuo 1994 metų už kvalifikacijos tobulinimo plėtotę atsako

¹ Kaminskas K. Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos relevantiškumas [Rankraštis] : daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07 S) / VPU. – V., 2002. p. 31-32.

² Hopkins D., Ainscow M. Kaita ir mokyklos tobulinimas. Vilnius: Tyto alba, 1998, p. 161, 163.

³ Wood, M.T.D. Speech for Dr. Minister for Education & Science for the Official Opening for Sligo Education Centre: 12 th February, 2001 //

[www.education.ie/robots/view.jsp?pcategory=10861&language=EN&ecategory=11473&link=link001&doc=14729;](http://www.education.ie/robots/view.jsp?pcategory=10861&language=EN&ecategory=11473&link=link001&doc=14729)
prisijungimo laikas: 2006-11-08.

ministerijos Profesinio tobulinimo skyrius. Airijoje didžiąją dalį mokytojų kvalifikacijos tobulinimo darbo atlieka Mokymo programos paramos tarnybos prie Švietimo ministerijos.¹

Lenkijoje, nuo 1992 metų Nacionalinės edukacijos ministro potvarkiu mokytojų tobulinimo įstaigoms leidžiama kurti kvalifikacijos tobulinimo diferencijuotą sistemą.²

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimą kuruoja atskiros specialiai tuo tikslu įsteigtos institucijos (pvz.: Jungtinėje Karalystėje – Mokytojų rengimo agentūra) ir veikiančios prie ministerijų ar specialių įstaigų ekspertų grupės. Lenkijoje pedagogų tobulinimu užsiima universitetai ir aukštosios pedagoginės mokyklos, vaivadijų metodiniai centrai ir Centrinis mokytojų tobulinimo institutas, kuratorius ir mokyklų direkcijos.

Dėl ypatingos federacinės valdymo struktūros ir atkuriamų tradicijų, Vokietijoje susiformavo ypatinga kvalifikacijos tobulinimo sistema: kursus rengia pačios žemės, paprastai per specialiai šiuo tikslu įsteigtas įstaigas, glaudžiai bendradarbiaujant su mokyklomis.

Kvalifikacijos tobulinimo prioritetus paprastai nustato valstybė, o įgyvendina juos per švietimo ministerijos organizuojamus programų konkursus. Ministerijoje sudaroma komisija, kuri įvertina parengtas programas ir konkursą laimėjusios programos gauna iš valstybės biudžeto lėšas. Tokiu būdu bandoma užtikrinti, kad vykdomos kvalifikacijos tobulinimo programos realizuotų valstybės išskeltus tikslus.

Europos šalyse pedagogams, kurių kvalifikacijos tobulinimo praktika buvo aptarta, baigusiems kvalifikacijos tobulinimo programas, išduodamas atitinkamas pažymėjimas. Daugumoje šalių kvalifikacijos tobulinimo programos finansuojamos iš keleto šaltinių: valstybės ir savivaldybių biudžetų, fondų (ir tarptautinių), pačių dalyvių lėšų.³

Apibendrinant ES šalių pedagogų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo ypatumus svarbu pažymėti, kad nuolatinio pedagogo kvalifikacijos tobulinimo sistema Europos šalyse laikoma prioritetine sritimi. Tobulinimasis tampa svarbiausiu profesinio augimo veiksmu ir yra būtina sąlyga didinti pedagogo vaidmenį. Išanalizavus Europos šalių kvalifikacijos tobulinimo praktiką, galima teigti, kad šiose šalyse valstybė per švietimo ministerijas nustato tam tikrus prioritetus, kurie įgyvendinami per ministerijos organizuojamus kvalifikacijos tobulinimo programų

¹ Kaminskas K. Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos reikšmingumas [Rankraštis] : daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07 S) / VPU. – V., 2002. p. 32.

² Żegnalek K. System kształcenia i dosconalenia nauczycieli w Polsce // Doskonalenie kwalifikacji nauczycieli, Wydawnictwo Akademi Podlaskiej: Siedlce 2001. p. 17, 92.

³ Kaminskas K. Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos reikšmingumas [Rankraštis] : daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07 S) / VPU. – V., 2002. p. 32-37.

konkursus. Lietuvoje programų vertinimo ir tvirtinimo funkcijas atlieka SKVC. Tačiau yra planuojama parengti vieningą, bendrą kvalifikacijos tobulinimo programą visoms ES šalims. Kol kas to nepavyksta padaryti dėl istorinių, kultūrinių ir kitų priežasčių.

2. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS

Išanalizavus mokslinę literatūrą paaiškėjo, kad Lietuvoje buvo atlikta nemažai tyrimų apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo renginių poreikį, tiriama programų kokybė. Šis klausimas buvo nagrinėtas Kaminskio K. (2002) disertacijoje „Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos relevantiškumas“, Bužinskio G., Tamošiūno T. (2001) tyrime „Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos kaitos analizė“, sociologiniuose tyrimuose (2004): „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo finansavimo problemos savivaldybėse“, „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimosi poreikių tenkinimas“. Taip pat pedagogų kvalifikacijos tobulinimo klausimą nagrinėjo Laužackas R. (1996, 1999, 2002), Čiužas R. (2005), Pečiuliauskienė P. (2005). Tačiau pedagogų perkvalifikavimo poreikis ir tokių studijų organizavimo kokybė mažai tirti. KTU ir ŠU tyrėjų LR Švietimo ir mokslo ministerijos pavedimu 2004 m. atlikto tyrimo „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“ dalį sudarė tyrimas „Mokytojų perkvalifikavimas kaip nedarbo užkardymo priemonė“. Tačiau apie perkvalifikavimo problemas šiame tyrime buvo apklausti tik mokyklų vadovai, o ne mokytojai. Taigi, nuo 2004 m. šia tema tyrimai nebuvo atlikti.

Tyrimo tikslas: Atskleisti pedagogų perkvalifikavimo institucijų veiklos organizavimo ypatumus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Ištirti persikvalifikuojančių pedagogų požiūrį į perkvalifikavimo studijų organizavimą.
2. Išanalizuoti ir palyginti trijų pedagogų perkvalifikavimo institucijų studijų organizavimą.

Tyrimo hipotezė – Lietuvoje esanti pedagogų perkvalifikavimo sistema neatitinka pedagogų lūkesčių ir reikalauja tobulinimo.

Atliekant tyrimą buvo panaudoti kiekybinis ir kokybinis tyrimai. Tyrimas atliktas trijose perkvalifikavimo programose vykdančiose institucijose: Vilniaus universiteto (toliau VU) užsienio kalbų instituto, Pedagogų kvalifikacijos centro prie Vilniaus Pedagoginio universiteto (toliau VPU) bei Šiaulių universiteto (toliau ŠU) tęstinių studijų instituto persikvalifikuojantys pedagogai ir šių institucijų vadovai.

Tyrimo duomenų rinkimo metodai: ekspertų apklausa (interviu) ir anketinė apklausa.

Ruošiantis tyrimui buvo sudaryti kiekybinio ir kokybinio tyrimo modeliai. Anketos ir interviu klausimai suskirstyti temomis. Abiejų modelių klausimai susiję tarpusavyje, tai leis palyginti atsakymus į juos. Į kiekybinio tyrimo modelį neįėjo anketoje esantys demografiniai klausimai.

Kokybinio tyrimo modelį (Žr. Priedą Nr.1) sudaro 4 klausimų grupės:

- ✓ *Studentai.* Ši grupė apima 6 klausimus. Šių klausimų dėka buvo siekta sužinoti iš perkvalifikavimo institucijų studijų organizatorių apie studentų lūkesčius, problemas, pasiskirstymą pagal pedagogo kvalifikaciją, miestus.
- ✓ *Bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio šalių pedagogų perkvalifikavimo įstaigomis, dalyvavimas projektinėje veikloje.* Šiai tyrimo daliai atskleisti skirti 4 klausimai.
- ✓ *Pedagogų perkvalifikavimo įstaigos darbo organizavimo tvarka.* Šią grupę sudaro 15 klausimų.
- ✓ *Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas.* Šiais 8 klausimais siekta sužinoti kaip yra organizuojamos perkvalifikavimo studijos: kaip atsižvelgiama į studentų poreikius bei pageidavimus, kokiomis naujausiomis technologijomis naudojamosi paskaitų metu, specializacijų spektras, paskaitų organizavimas, studentų apgyvendinimas.

Interviu klausimyną sudarė 34 klausimai. Visi klausimai atviro tipo.

Tyrimo modelis padės susisteminti bei suklasifikuoti klausimus ir atsakymus į juos tyrimo analizės dalyje.

Kokybinio tyrimo instrumentas – ekspertų apklausa „Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas“. (Žr. Priedą Nr.1).

Interviu metodologija. Tyrimo metu buvo apklausti buvo 3 aukštųjų mokyklų: Vilniaus universiteto užsienio kalbų instituto, Pedagogų kvalifikacijos centro prie Vilniaus Pedagoginio universiteto bei Šiaulių universiteto tęstinių studijų instituto perkvalifikavimo studijas administruojantys įstaigų vadovai.

Pasirengimas interviu

Pasirengimas interviu vyko keliais etapais:

1. išskirta pagrindinė interviu tema: „Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas“;
2. paruošti klausimai;
3. sudarytas kokybinio tyrimo modelis;
4. sutartas interviu su vadovais laikas ir sąlygos.

Interviu atlikimas

Interviu su įstaigų vadovais buvo atliekami jų darbo vietose. Atsakymai į klausimus buvo įrašomi į kasetinį diktofoną. Visos respondentės mielai sutiko duoti interviu, prieštaravimų dėl

atsakymų įrašymo į diktofoną nebuvo. Šiaulių universiteto tęstinių studijų instituto administracijos darbuotojas paprašė neminėti vardo ir pavardės.

Duomenų analizė

Duomenų analizė vyko 5 etapais:

- ✓ Transkripcija. Interviu buvo šifruoti personaliniu kompiuteriu, užrašant visą tekstą į MS Word programą (kalba netaisyta). Kiekviena teksto eilutė yra sunumeruota, kad būtų galima tiksliai nustatyti žodžio ar sakinio vietą.
- ✓ Parafrazės (frazių, posakių ar didesnio teksto prasmės nusakymas kitais žodžiais).
- ✓ Kodai – temų (parafrazių kodavimas). Kiekviena parafrazė yra priskiriama tam tikrai apibrėžtai temai (blokui iš modelio) – kodui.
- ✓ Lyginimas. Šioje dalyje lyginami visų respondentų kodai (temos).
- ✓ Abstraktusis lygmuo. Kodai perkeliama į abstraktų lygmenį. Šie atsakymai yra analizuojami, pateikiamos galutinės išvados.

Tekste nagrinėjami paskutiniai du analizės etapai: lyginimas ir tyrimo duomenų analizė.

Anketiniu tyrimu (Žr. Priedą Nr.2) siekta sužinoti persikvalifikuojančių pedagogų požiūrį į 3 klausimų grupes:

- ✓ *Administravimas*: šią grupę sudaro 15 klausimų, susijusių su pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimu įstaigos lygiu (9 klausimai) ir pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimu valstybės lygiu (6 klausimai).
- ✓ *Studijų priežastys*. Ši bloką sudarė klausimai, atskleidžiantys pedagogų, pasirinkusių perkvalifikavimo studijas apsisprendimo priežastis (2 klausimai).
- ✓ *Lūkesčiai*. Ši grupė susideda iš dviejų dalių: lūkesčiai, susiję su nauja įgyjama specialybe (1 klausimas) ir lūkesčiai, susiję su pasirinkta perkvalifikavimo įstaiga (2 klausimai).

Iš viso anketą sudarė 22 klausimai: 21 uždaras klausimas ir 1 atviras klausimas. Atviru klausimu buvo siekta išsiaiškinti pedagogų asmeninę nuomonę apie perkvalifikavimo administravimą, sužinoti jų pastabas bei pasiūlymus šiuo klausimu. Anketos pradžioje pateikti 9 demografiniai klausimai.

Anketinio tyrimo instrumentas – anketa „Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas“. (Žr. Priedą Nr.2).

Anketinės apklausos metodologija. Anketinėje apklausoje dalyvavo 191 VU užsienio kalbų instituto, Pedagogų kvalifikacijos centro prie VPU bei ŠU tęstinių studijų instituto persikvalifikuojantys pedagogai.

Tyrimo duomenys buvo apdoroti SPSS programa. Naudoti aprašomosios statistikos rodikliai, statistikai reikšmingiems skirtumams nustatyti skaičiuotas Chi kv. kriterijus.

3. TYRIMO REZULTATŲ ANALIZĖ

3.1. Ekspertų metodo tyrimo „Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas“ analizė

Ketvirtas analizės etapas – lyginimas

Darbe pateikiamas ketvirtas kokybinio tyrimo analizės etapas – palyginami trijų pedagogų perkvalifikavimo studijas administruojančių įstaigų vadovų atsakymai.

1. Studentai

Vilniaus universiteto užsienio kalbų instituto direktorė N. Bražėnienė mano, kad jų studentai tikisi žinių, užsienio kalbų geresnio mokėjimo, tačiau, kartais, pasak direktorės, pasitaiko ir tokių, kurie yra įsitikinę, kad gaus diplomą bet kuriuo atveju, nes jie sumokėjo už studijas. Bet ji mano, kad studijomis studentai yra patenkinti, nes administracija stengiasi, kad programa būtų ir patraukli, ir kokybiška. Daugiausia į užsienio kalbų institutą studijuoti ateina žmonės be pedagogo kvalifikacijos, kurią gauna kartu su užsienio kalbos dalyko kvalifikacija. Todėl studentams vienodai svarbu tiek dalyko, tiek pedagogo kvalifikacija. Į institutą dažniausiai stoja vilniečiai, bet taip pat yra iš Klaipėdos, Grigiškių, Utenos, Alytaus, Visagino. Dėl problemų, susijusių su studijomis, studentai į administraciją kreipiasi retai. Viena iš pagrindinių problemų – grėsmė būti išbrauktam iš sąrašų, jeigu žmogui nesiseka mokytis. Bet administracija stengiasi spręsti tokias problemas: studentams pasiūloma savarankiškai pasimokyti, vėliau grįžti ir tęsti studijas. Taip pat buvo paminėta tokia problema, kaip darbdavių nenoras išleisti į sesiją, bet čia, pasak direktorės, ne instituto problema.

Pedagogų kvalifikacijos centro prie Vilniaus Pedagoginio universiteto (dar nebaigus rašyti darbo, instituto pavadinimas pasikeitė į Vilniaus pedagoginio universiteto Profesinių kompetencijų ugdymo institutas) direktorės L. Aleksandrovič žiniomis studentai nori daugiau gauti metodikos ir nelabai nori klausytis teorijos. Direktorės teigimu, į centrą studentai ateina studijuoti, baigti studijas, išlaikyti visus egzaminus ir gauti kvalifikaciją, kad galėtų ramiai dirbti mokykloje. Spręsdama iš nuolat augančio klausytojų skaičiaus, L. Aleksandrovič mano, kad studijos tenkina studentus. Sprendžiant iš 2005 metų centro veiklos ataskaitos, daugiausiai persikvalifikuoti ateina jau turintys pedagogo kvalifikaciją studentai. Bet mokytojo kvalifikacijai įgyti studijas pasirinko 137 studentai (Pedagogų kvalifikacijos centro 2005 metų ataskaita). Dažniausiai susirenka studentai iš Vilniaus ir Vilniaus apskrities. Institutas turi savo filialą Kaune, todėl tie, kuriems arčiau atvažiuoti į Kauną, pasirenka studijas Kaune. Į direktorę

studentai dažniausiai kreipiasi su tokiomis problemomis, kaip: paskaitų nelankymas dėl ligos, šeimos problemų, studijų finansavimas, nepasitenkinimas dėstytojais.

Šiaulių universiteto tęstinių studijų institute besimokantys pedagogai daugiausiai persikvalifikuoja, nes nori išsaugoti savo darbo vietą, tačiau dalis siekia gauti naujų žinių. Instituto administracija mano, kad dauguma studentų yra patenkinti studijomis, nors pasitaiko atvejų, kai kyla nepasitenkinimas dėstytojais. Didžioji studentų dalis, apie 70 procentų, jau turi pedagogo kvalifikaciją. Kokių studentų yra daugiau, norinčių įgyti dalyko kvalifikaciją arba pedagogo kvalifikaciją administracija nesidomėjo, bet atsižvelgiant į tai, kad apie 70 procentų studentų jau turi pedagogo kvalifikaciją, galima spręsti, kad vis dėlto dauguma siekia gauti dalyko kvalifikaciją. Instituto studentų geografija labai plati: daugiausiai studentai atvažiuoja iš Šiaulių apskrities, iš Klaipėdos, Panevėžio, bet yra ir iš Vilniaus, Varėnos, Kauno.

2. Bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio šalių pedagogų perkvalifikavimo įstaigomis, dalyvavimas projektinėje veikloje

Doc. N. Bražėnienės vadovaujamas institutas palaiko ryšius su visomis Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, kurios turi perkvalifikavimo studijas, dalyvauja kasmetinėse konferencijose, kuriose aptariamos problemos, pasiekimai, pasidalinama patirtimi. Bandė bendradarbiauti su užsienio Nothengemo universitetu, norėjo kurti bendrą programą, bet kol neatitinka išsilavinimai ir skirtingi diplomai nutarta bendradarbiavimą atidėti. Taigi šiuo metu tiesioginių ryšių su užsienio universitetais neturi. Tačiau aktyviai palaiko ryšius su dėstytojais iš užsienio universitetų: Amerikos, Anglijos, Danijos. Instituto administracija nagrinėja užsienio šalių pedagogų perkvalifikavimo organizavimo patirtį, dėstytojai lanko seminarus ir konferencijas, skaito užsienio šalių literatūrą, žurnalus. Studentų mainų programose nedalyvauja. Planuojami kiti Europos Sąjungos projektai, pavyzdžiui, Grundtvig projektas, skirtas mokytojų mobilumui, kvalifikacijos tobulinimo srityje patirties keitimuisi. Valstybės ir tarptautiniuose projektuose dalyvauja kaip partneriai.

Pedagogų kvalifikacijos centras bendradarbiauja su aukštosiomis mokyklomis Lietuvoje, kurios organizuoja pedagogų perkvalifikavimą: Šiaulių universitetu, Klaipėdos tęstinių studijų institutu ir Vilniaus universiteto kalbų institutu. Taip pat bendradarbiauja su Vroclavo universitetu, kurie turi perkvalifikavimo studijas ir dirba panašiai, taip pat VPU turi sutartį su Minsko M. Tanko Baltarusijos valstybiniu pedagoginiu universitetu, dalyvauja konferencijose. Iš užsienio kviečiami dėstytojai ir centro dėstytojai važiuoja į užsienį. Centas turi sutartis su tom aukštosiom mokyklom, su kuriom sutartis turi VPU, dalyvauja dviejuose Struktūrinių fondų projektuose: „Švietimo centrų infrastruktūrinė plėtra“ ir „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo darbas“.

Šiaulių universiteto tęstinių studijų institutas bendradarbiauja su Klaipėdos universitetu, taip pat bendras studijas organizuoja su Pedagogų profesinės raidos centru (PPRC). Instituto darbuotojai stažavosi Prancūzijoje, JAV ir Anglijoje. Buvo atvykę dėstytojai iš kitų šalių skaityti paskaitas ir instituto darbuotojai skaitė paskaitas kitose šalyse. Institutas dalyvauja tarptautiniuose ir šalies projektuose. Iš Struktūrinių fondų šiuo metu yra vykdomi 4 projektai, vienas iš projektų - Comenius projektas.

3. Pedagogų perkvalifikavimo įstaigos darbo organizavimo tvarka

Užsienio kalbų instituto darbą organizuoja ir vykdo instituto administracija: direktorius, administratorius ir metodininkė. Visi studentai moka už studijas. Studijų kainą nustato Senatas. Studijų programas ir veiklą kontroliuoja Vilniaus universiteto administracija, pirmiausia, studijų skyrius, taip pat palaikomas ryšys su Švietimo ir mokslo ministerija – pedagogų perkvalifikavimo skyriumi. Kalbant apie instituto misiją, interviu metu paaiškėjo, kad pagrindinė misija yra užsienio kalbų mokymas universiteto studentams, o pedagogų perkvalifikavimas yra labai svarbi, bet antraeilė misija. Deja instituto misijos instituto interneto puslapyje nerasta, todėl konkrečios formuluotės pateikti neįmanoma. Instituto perkvalifikavimo programos, pasak direktorės, nėra amžinos, jos gyvuos tol, kol bus perkvalifikuoti visi norintys. Strategija - toliau kokybiškai rengti mokytojus, kurie nori pakeisti savo kvalifikaciją. Sukurta, tokiam laikui, kol bus paklausa. Instituto darbas yra planuojamas, pavyzdžiui, kiek reikėtų priimti studentų tam tikram kursui. O studentų poreikis nustatomas pagal stojančiųjų skaičių. Kadangi perkvalifikuojami tik anglų ir vokiečių kalbų pedagogai, tai tos specialybės yra žinomos, žmonės atsiliepia į universiteto leidiniuose skelbiamą reklamą. Specialios kampanijos nevykdo, su darbo birža nebendradarbiauja. Lektoriai parenkami laikantis universiteto nuostatų: 60 procentų turi sudaryti docentai, daktarai, profesoriai, dėstytojai gali ateiti ir iš kitų katedrų bei institucijų. Kviečiami dėstytojai ir iš užsienio universitetų: iš Amerikos, Anglijos, Danijos. Institutas turi gerą tradiciją – po kiekvieno semestro organizuoja apklausas apie studijas. Apklausos vykdomos anonimiškos anketos forma. Kiekvienos programos studijų komitetas susipažįsta su anketų atsakymais dėl programų kokybės ir dėl dėstytojų kvalifikacijos. Po to instituto taryba kiekvieną pavasarį svarsto kursų pasiekimus ir skelbia išvadas. Taip pat prieš kiekvieną sesiją vyksta studentų ir direktorės bei studijų administratorės susitikimai. Jų metu instituto administracija išklauso studentų pageidavimus ir problemas. Nors perkvalifikavimo kursai egzistuoja tik penkerius metus, bet, pasak N. Bražėnienės, jie įgijo daugiau patirties, jaučiama tiek moralinė, tiek materialinė pagalba ir parama iš Švietimo ir mokslo ministerijos - jie kai kuriems studentams apmoka dalį studijų. Tačiau, direktorės teigimu, išlieka viena problema, su kuria susiduria instituto administracija, – popierizmas.

Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU įsteigtas 1986 metais. Iš pradžių buvo tik kvalifikacijos kėlimas, nuo 1991 metų organizuojamas ir perkvalifikavimas. Šiomet, 2006 metais, persikvalifikuoti siūlomos 12 specialybių, beveik visos specialybės, kurios yra Vilniaus Pedagoginiame universitete. Centras nėra savarankiškas padalinys, jo vadovas yra rektorius, todėl administracija rengia planus, ataskaitas, kurias pateikia rektoriui, senatui. Centro darbas finansuojamas iš jo surinktų pinigų, kurie eina į bendrą VPU sąskaitą ir nuo tos sumos centras gauna tam tikrą procentą. Studijų kaina priklauso nuo priimto universiteto Senato sprendimo ir nutarimo. Pedagogų kvalifikacijos centro misija: Studijų tęstinumo vykdomoji organizacija, kuri bendradarbiaudama su VPU ir kitų aukštųjų mokyklų katedromis bei gilindamasi į šiuolaikines mokytojų veiklos nuostatas, pagrįstas demokratiškumo, humaniškumo ir atsinaujinimo principais tenkina pedagogų mokymosi visą gyvenimą poreikius. Tačiau laiko apibrėžtos darbo strategijos, kaip paaiškėjo iš interviu, centras neturi. Kadangi jis yra įsteigtas Senato patvirtinimu, todėl jeigu nebus poreikio perkvalifikavimui, jis nevykdys savo misijos, Senatas galės likviduoti centrą. Bet 5 metų darbo planus centras rengia. Kaip ir Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas, Pedagogų kvalifikacijos centras specialybių poreikio statistikos neveda, informaciją randa Švietimo ir mokslo ministerijos tinklapyje, su darbo birža nebendradarbiauja. Lektorius siūlo katedros vedėjas, bet kadangi tai nėra dėstytojų etatinis darbas, todėl centras turi pasirinkimą. Apie lektorių profesionalumą ir pasiekimus centro administracija sužino metų pabaigoje iš anoniminių anketų, į kurias reaguojama per katedros posėdį. Pedagogų perkvalifikavimo administravime, pasak L. Aleksandrovič, niekas nepasikeitė. Bet buvo paminėta, kad Ministerija kol kas finansuoja tik studentų studijas, bet ne pačias institucijas. Taip pat, kaip vieną iš problemų, direktorė išskyrė centro nesavarankiškumą finansų, etatų skaičiaus ir lektorių pasirinkimo klausimais.

Šiaulių universiteto tęstinių studijų instituto darbą organizuoja instituto administracija, bendradarbiauja su mokymo individualiomis įstaigomis, apskrities administracija. Instituto veiklą kontroliuoja Šiaulių universitetas ir Švietimo ministerijai už ką atsiskaito. Tačiau, kaip kitos dvi pedagogų perkvalifikavimo institucijos, institutas iš dalies išsilaiko iš studentų surinktų lėšų ir iš projektų gautų lėšų. Iš studentų surinktų lėšų panaudojimo klausimą sprendžia universiteto Taryba. Instituto misiją ir darbo strategiją buvo pasiūlyta pasižiūrėti interneto puslapyje. Taigi, misija: sudaryti kuo palankesnes sąlygas kiekvienam suaugusiam visuomenės nariui, siekti geresnio profesinio pasirengimo. Deja, darbo strategijos tinklapyje nerasta, todėl paminėsime instituto tikslą: įvairių sričių specialistų perkvalifikavimas, profesinės kvalifikacijos tobulinimas, organizuojant formalųjį ir neformalųjį švietimą. Instituto administracija kasmet planuoja savo darbus, rengia planus, ataskaitas ir atsiskaito universiteto rektoriui, Tarybai. Kontroliuojantis organas - Taryba. Specialybių poreikis nustatomas labai įvairiai: duomenys

ateina iš ministerijos, instituto administracija duoda užklausą apskričiai, kuri surenka informaciją iš institucijų, kurioms reikia specialistų. Griežtos statistikos neveda. Kaip ir kitos dvi institucijos, Šiaulių tęstinių studijų institutas studijų pabaigoje organizuoja studentų apklausą apie lektorius. Remiantis surinkta informacija, daromos išvados: kokius dėstytojus kviesti, o kokius - ne. Dėstytojai yra ne tik iš Šiaulių universiteto, atvažiuoja iš visos Lietuvos: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos. Studijų kaina priklauso nuo laukiamų klausytojų skaičiaus ir nuo perkvalifikavimo studijų. Kainas tvirtina universiteto Senatas. Per pastaruosius 3 – 5 metus institute padaugėjo perkvalifikavimo programų „Aukštojo mokslo įstatymo“, pakeitimų dėka susidarė palankesnės sąlygos studijuoti, perkvalifikavimo studijas organizuoti dabar yra lengviau. Tačiau, nežiūrint į visus pasikeitimus, instituto administracija išskiria kelias problemas pedagogų perkvalifikavimo administravime: programų tvirtinimas, nes įstatyminė bazė nėra pakankamai lanksti ir negalima organizuoti taip kaip norima, lektorių parinkimas.

3.1. Programos

N. Bražėnienės instituto perkvalifikavimo studijoms programos rašo katedros sudaryta, grupė: anglistai, germanistai. Po to programa yra svarstoma užsienio kalbų institute, toliau pereina universiteto akademinę komisiją. Ir, jeigu sėkmingai apsvartoma, teikiama tvirtinti Senatui, po to atiduodama tvirtinimui į SKVC (Studijų kokybės vertinimo centrą). Iš ten eina ministro įsakymas.

Pedagogų kvalifikacijos centras irgi naudojasi bendrauniversitetinėmis SKVC patvirtintomis ir registruotomis programomis. Specialybės dėstytojų komisija, paima iš programos tik tuos dalykus, kurie reikalingi perkvalifikavimui, programos tvirtinamos ir dirbama pagal tą pačią programą, tik trumpesnę jos variantą. Programų vykdytojai yra katedros, nes dėsto katedrų dėstytojai.

Šiaulių universiteto tęstinių studijų instituto programos tvirtina universitetas, pasak respondento viskas vyksta kaip ir visur kitur per Studijų kokybės vertinimo centrą. Tačiau programų kūrimas nėra instituto kompetencija. Institutas naudojasi tomis programomis, kurios realiai egzistuoja Šiaulių universitete. Jas kuria katedros ir institutą kuruoja tie patys kuratoriai, kurie kuruoja ir universitetą. Jie tik pagal instituto specifiką šiek tiek pakoreguoja tas programas, bet iš esmės jos yra tos pačios.

4. Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas

Vilniaus universiteto užsienio kalbų institute persikvalifikuoti studentai gali lankydami neakivaizdines studijas, kuriose auditorinis darbas sudaro apie 10 procentų, o visa kita yra savarankiškas darbas. Per semestrą sesijos vyksta du kartus po dvi savaites, tai sudaro mėnesį

auditorinio darbo per sesiją. Sesijas studijų administratoriai stengiasi organizuoti moksleivių atostogų metu, bet vienos savaitės neužtenka, todėl neišvengiamai užimama dar viena savaitė. Užsienio kalbų magistrantūros programą planuojama daryti penktadieniais ir savaitgaliais. Bakalauro studijų studentams pedagoginė praktika yra privaloma. Studentai yra supažindinami su užsienio šalių patirtimi, savo žiniomis su jais dalinasi tiek užsienio šalių profesoriai, tiek instituto dėstytojai, kurie buvo išvažiavę stažuotis į užsienį. Paskaitų metu yra naudojami naujomis technologijomis: yra kompiuterinė klasė, on-line kursai, kurie yra išdėstyti internete, vienas nuotolinių studijų kursas. Studentai per diplomų gynimus darbus pristato su Multimedia. Galvojama ateityje suteikti dvi specializacijas. Dalykai, kurie yra išlaikyti kitose universitetuose, yra užskaitomi, jeigu atitinka aprašą, kreditų skaičių. Atvažiavusiems iš kitų miestų studentams laikinoji gyvenamoji vieta suteikiama universiteto bendrabučiuose. Instituto administracija į pagristus studentų poreikius, pageidavimus atsižvelgia.

L. Aleksandrovič vadovaujame centre perkvalifikavimo studijos irgi vyksta neakivaizdžiai, auditorinis darbas sudaro ne daugiau kaip 40 proc. Kuo aukštesnis kursas, tuo savarankiško darbo valandos didėja. Privalomos pedagoginės praktikos nėra. Perkvalifikavimo studijų metu nėra galimybės supažindinti studentus su užsienio šalių patirtimi, nes yra labai didelis krūvis. Centre yra dvi kompiuterinės klasės, dėstytojai dažnai naudoja Multimedia. Dviejų gretimų specializacijų nesuteikia, nes universitete nėra tokių programų, o centras naudojami universiteto programomis. Bet universitetas planuoja tokias programas, ir, jeigu patvirtins, jos galės būti įgyvendintos ir centre. Anksčiau įgytos specializacijos dalykai užskaitomi. Studentams, atvažiavusiems iš kitų miestų, laikinoji gyvenamoji vieta suteikiama, universitete yra bendrabutis. Jie turi teisę turėti studento bilietą, turi studento knygeles.

Šiaulių universiteto tęstinių studijų institute perkvalifikavimas vyksta neakivaizdine forma, valandų santykis tas pats kaip ir universiteto neakivaizdinėse studijose. Į studijų programas įtraukta privaloma pedagoginė praktika. Studentai yra supažindinami su užsienio šalių patirtimi, jų darbo metodais. Kiekvienoje auditorijoje yra Multimedia, televizorius, dioprojektoriai ir dabar planuojama pastatyti nešiojamus kompiuterius. Be to yra dvi kompiuterinės klasės. Turi elektroninę lentą. Dviejų gretimų specializacijų institutas nesuteikia. Anksčiau įgytos specializacijos dalykai užskaitomi. Studentams pageidaujant, suteikiamas bendrabutis, kai kada kreipiamasi ir į viešbučius. Kiek yra įmanoma, atsižvelgiama į studentų poreikius, pavyzdžiui, į kito semestro studijų parinkimą ar dar į kažkokių kitus dalykus atsižvelgia metodininkės. Jei iškyla kažkokie klausimai, nesklandumai, kreipiasi į direktorę ar į pavaduotoją, stengiamasi visus nesklandumus išspręsti, išsiaiškinti su studentais.

Penktas analizės lygmuo – interviu duomenų analizė

Šioje dalyje pateikiamas paskutinis, penktas, kokybinio tyrimo analizės etapas, t.y. abstraktus lygmuo. Šiuo lygmeniu atsakymai perkeliama į abstrakčią plotmę. Iš šių duomenų daromos galutinės išvados.

1. Studentai

Apibendrinant visų trijų vadovų atsakymus į šio bloko klausimus, galima teigti, kad, vis dėl to, mokytojus persikvalifikuoti skatina noras išsaugoti savo darbo vietą, tai pabrėžė du vadovai, o žinių siekia, palyginus, nedidelis studentų skaičius. Didžioji persikvalifikuoti atėjusių studentų dalis jau turi pedagoginį išsilavinimą ir dirba švietimo įstaigose. Tačiau Vilniaus universiteto užsienio kalbų instituto studentai dažniausiai būna be pedagogo kvalifikacijos, todėl jiems vienodai svarbu gauti ir dalyko, ir pedagogo kvalifikaciją. Visi trys vadovai įsitikinę, kad studentai yra patenkinti perkvalifikavimo studijų administravimu. Perkvalifikavimo institucijas studentai dažniausiai pasirenka pagal savo gyvenamąją vietą. Nors įdomu buvo sužinoti, kad Šiauliuose studijuoja keli žmonės iš Vilniaus, Varėnos ir Kauno. Nors, tiek Vilniuje, tiek Kaune yra pedagogų perkvalifikavimo įstaigos. Vadovai paminėjo tik kelias dažniausiai sprendžiamas problemas, tai: nepasitenkinimas lektorais, paskaitų nelankymas dėl įvairių priežasčių, studijų finansavimas ir studijų sunkumai, dėl kurių studentai gali būti išbraukti iš sąrašų. Taip pat buvo paminėta tokia svarbi problema, kaip mokyklų administracijos nesupratimas ir nesutikimas išleisti pedagogus į sesiją.

2. Bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio šalių pedagogų perkvalifikavimo įstaigomis, dalyvavimas projektinėje veikloje

Visos trys institucijos bendradarbiauja ne tik tarpusavyje ir su kitomis pedagogų perkvalifikavimo studijas administruojančiomis įstaigomis, bet ir su užsienio partneriais, pasikviečia dėstytojus iš užsienio, patys važiuoja pasisemti patirties. Tačiau tik Pedagogų kvalifikacijos centro prie VPU direktorė paminėjo, kad jie turi pasirašytas sutartis su užsienio universitetais. Taip pat, sprendžiant iš atsakymų, pedagogų perkvalifikavimo institucijos gana aktyviai dalyvauja tiek valstybiniuose, tiek tarptautiniuose projektuose.

3. Pedagogų perkvalifikavimo įstaigos darbo organizavimo tvarka

Visų trijų institucijų darbas organizuojamas labai panašiai, nes jų veiklą reglamentuoja teisės aktai. Tačiau tam tikrų skirtumų yra. Nors Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas ir skelbia, kad jis yra perkvalifikavimo institucija, bet paaiškėjo, kad tai tik antraeilė misija, o

pagrindinė – dėstyti užsienio kalbas. Kitų dviejų institucijų misijos tarpusavyje yra panašios. Perkvalifikavimo institucijų darbas yra planuojamas, už jį atsiskaitoma. Buvo išsiaiškinta, kad nei viena institucija neveda specialybių poreikio statistikos ir nebendradarbiauja su Darbo birža. Informaciją apie paklausias specialybes Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU ir Šiaulių universiteto tęstinių studijų instituto gauna iš Švietimo ir mokslo ministerijos bei iš kitų šaltinių, o Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas, remiantis interviu medžiaga, į ministeriją nesikreipia, studentai ateina patys pagal reklamą. Visos trys institucijos rūpinasi savo studijų kokybe ir, ypač, lektorių profesinio pasirengimo įvertinimu, kuriuos pasikviečia ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio aukštųjų mokyklų. Visą dominančią informaciją administracija sužino iš organizuojamų anoniminių studentų apklausų. Vertinant pastarųjų penkerių metų pasikeitimus, respondentai paminėjo įgytą patirtį, pagalbą ir paramą iš Švietimo ir mokslo ministerijos, nes jie kai kuriems studentams apmoka dalį studijų, padidėjusį perkvalifikavimo programų skaičių, „Aukštojo mokslo įstatymo“ pakeitimus, kurių dėka susidarė palankesnės sąlygos studijuoti. Taip pat pastebėjo, kad perkvalifikavimo studijas organizuoti dabar yra lengviau. Tačiau buvo įvardytos ir problemos: popierizmas, finansų nesavarankiškumas, etatų skaičiaus klausimais ir programų tvirtinimo, lektorių parinkimo problema, nepakankamai lanksti įstatyminė bazė.

3.1. Programos

Visų trijų institucijų programų kūrimo ir tvirtinimo mechanizmas yra praktiškai vienodas: programas parašo arba pakoreguoja katedros darbuotojai ar komisija, po to programa pereina universiteto aukščiausias instancijas ir eina į Studijų kokybės vertinimo centrą. Bet tik Vilniaus universiteto užsienio kalbų instituto direktorė paminėjo ministro įsakymą kaip galutinį programos patvirtinimo etapą.

4. Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas

Sprendžiant iš visų trijų respondentų atsakymų, galima pasakyti, kad administruojant pedagogų perkvalifikavimo studijas skiriasi galimybė supažindinti studentus su užsienio šalių patirtimi ir pedagoginės praktikos organizavimas. To nedaro Pedagogų kvalifikacijos centro prie VPU administracija. Taip pat šiek tiek skiriasi auditorinio darbo valandų skaičius. Vilniaus universiteto užsienio kalbų institute auditorinis darbas sudaro apie 10 procentų, o Pedagogų kvalifikacijos centre prie VPU auditoriniam darbui skiria apie 40 procentų. Šiaulių universiteto tęstinių studijų instituto administracija konkretaus valandų skaičiaus neįvardijo. Visos institucijos jau daugiau ar mažiau yra aprūpintos naujausiomis informacinėmis technologijomis, visos pasiruošusios suteikti laikinąją gyvenamąją vietą, užskaito kitose universitetuose išlaikytus bendrauniversitetinius dalykus bei stengiasi atsižvelgti į pagrįstus studentų prašymus. Vilniaus

universiteto užsienio kalbų instituto ir Pedagogų kvalifikacijos centro prie VPU administracija jau galvoja ateityje suteikti dvi specializacijas. Tai labai padės pedagogams rasti savo vietą darbo rinkoje.

Ekspertų apklausos tyrimo rezultatai leido sužinoti pedagogų perkvalifikavimo institucijų administracijos nuomones ir susipažinti su studijų organizavimo pagrindais bei ypatumais. Sprendžiant iš respondentų atsakymų, galima pasakyti, kad Lietuvos pedagogų perkvalifikavimo sistema yra pakankamai nusistovėjusi: visų institucijų studijų programos tvirtinamos viena tvarka, vienodai sprendžiamas finansavimo klausimas, iš dalies padedant Švietimo ir mokslo ministerijai, visose institucijose, pasak vadovų, stengiamasi atsižvelgti į pagrįstus studentų pageidavimus, suteikiamos sąlygos studijuoti: naudojimas informacinėmis technologijomis, apgyvendinimo sąlygos ir kt. Siekiant pagelbėti pedagogams įsidarbinant, planuojama suteikti dvi gretimas specializacijas.

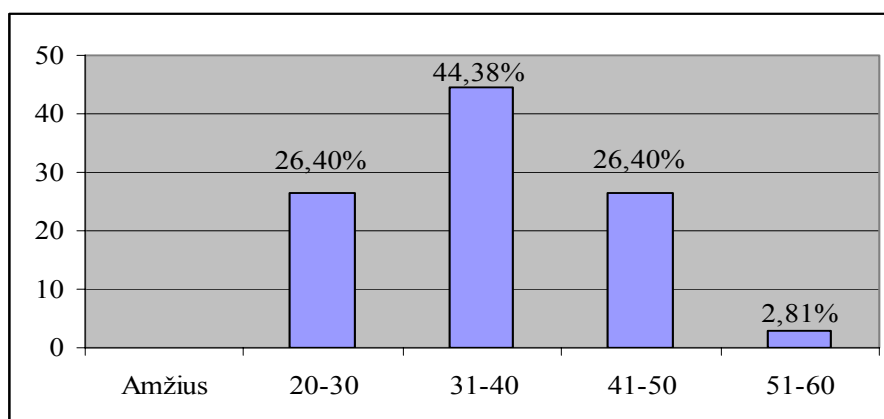
Tačiau vadovai paminėjo ir tam tikras problemas, su kuriomis jiems tenka susidurti organizuojant pedagogų perkvalifikavimo studijas: nesavarankiškumas finansų, etatų skaičiaus klausimais, programų tvirtinimas, nes įstatyminė bazė nėra pakankamai lanksti, todėl sunku koreguoti studijų programas, lektorių parinkimo problema.

3.2. Kiekybinio tyrimo „Pedagogų požiūris į esamą pedagogų perkvalifikavimo sistemos administravimą“ analizė

Manome, kad šio tyrimo imtis yra pakankama, nes buvo apklausti 3 aukštųjų mokyklų: Vilniaus universiteto užsienio kalbų instituto, Pedagogų kvalifikacijos centro prie Vilniaus Pedagoginio universiteto bei Šiaulių universiteto tęstinių studijų instituto perkvalifikavimo studijose dalyvaujantys studentai. Todėl galime kalbėti apie bendrą tendenciją. Kadangi anketa buvo sudaryta remiantis tyrimo modeliu, todėl tyrimo analizė bus atlikta atsižvelgiant į šiame modelyje išskirtas klausimų temas.

Siekiant išsamesnės ir įdomesnės tyrimo analizės, pradžioje bendrai apžvelgsime 9 demografinius klausimus, kad po to, analizuojant kitus aspektus, galėtume remtis šiais duomenimis.

Išanalizavus anketinius duomenis pastebėta tendencija, kad persikvalifikuoti daugiau ateina moterys (95,8%), negu vyrai (4,2%). Dominuojantis persikvalifikuojančių studentų amžius yra 31 – 40 metų (44,38 %). Mažiausias 51 – 60 metų mokytojų skaičius.

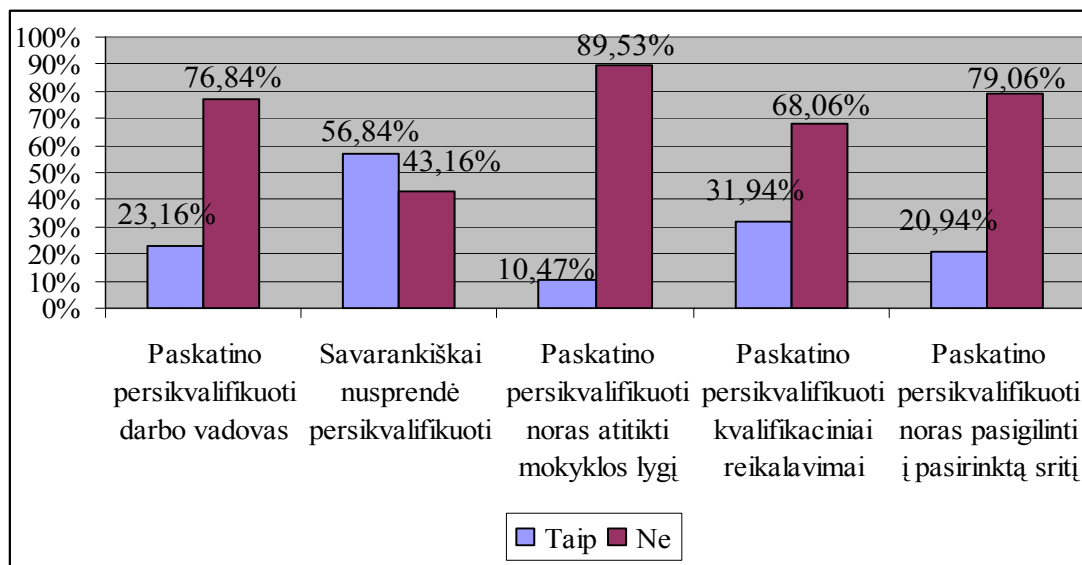
1 pav. Respondentų skirstinys pagal amžių

Analizuojant studentų atsakymus, paaiškėjo, kad didžioji apklaustų studentų dalis (70,53%) yra su aukštuoju universitetiniu pedagoginiu išsilavinimu. Mažiausiai persikvalifikuoti atvažiuoja studentai iš kaimo – tik 7,3 %. Ne visi perkvalifikavimo įstaigų studentai dirba švietimo įstaigose, tačiau iš dirbančiųjų (88,5 %), didžioji dalis (43,71 %) dirba vidurinėje mokykloje. Dirbančių mokykloje darbo stažas pasiskirstė įvairiai: dirbančių 1 – 5 metus sudarė 26,51 %, o 31 – 35 metus – 1,81 %. Pastebėtina, kad 78,3 % respondentų pirmą kartą keičia savo kvalifikaciją, bet 61,9 % jau teko kelti savo profesinę kvalifikaciją. (Žr. Priedą Nr. 3) Tai rodo, kad Lietuvoje pedagogų kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo klausimai labai aktualūs.

Taigi, apžvelgę demografinius duomenis ir nustačius pagrindines tendencijas, galima pereiti prie tyrimo modelio klausimų. Šioje analizėje bus apžvelgti statistikai patikimi, įdomūs ir aktualūs klausimai.

Studijų priežasčių dalį atspindi tokie klausimai, kuriais buvo siekta sužinoti pedagogų, pasirinkusių perkvalifikavimo studijas apsisprendimo savarankiškumas ir priežastys.

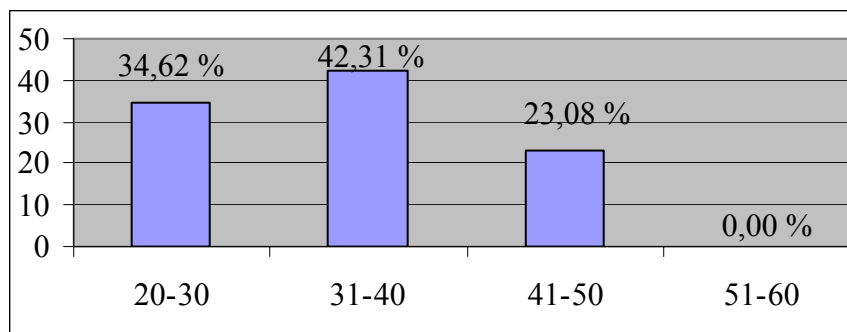
Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad daugiau negu pusė respondentų patys nusprendė persikvalifikuoti.

2 pav. Respondentų atsakymų skirstinys pagal apsisprendimo studijuoti priežastis

Antro paveikslo duomenys byloja, kad trečdalis apklaustųjų pasirinko šias studijas vadovaudamiesi kvalifikaciniais reikalavimais ir 23 % respondentų paskatino vadovas. Tačiau yra, palyginus, nemažai pasirinkusių perkvalifikavimo studijas siekiant pasigilinti į pasirinktą sritį.

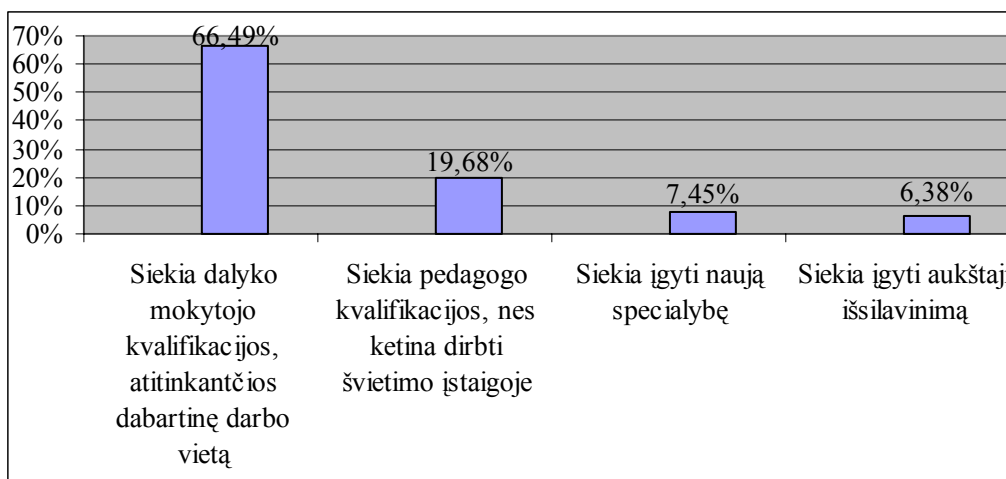
Nagrinėjant studijų priežastis, buvo atkreiptas dėmesys į tai, kaip apsisprendimo savarankiškumas pasiskirstė pagal respondentų amžių. Iš tyrimo rezultatų paaiškėjo, kad daugiausia savarankiškai apsisprendusių yra tarp 31 – 40 metų studentų.

3 pav. Savarankiškai perkvalifikavimo studijas pasirinkusių respondentų skirstinys pagal amžių

Kaip matome iš trečio paveikslo pateiktų duomenų, 51 – 60 metų žmonių savarankiškai apsisprendusių nėra nei vieno. Kitos amžiaus grupės pasiskirstė irgi gana įdomiai. Nustatytas statistikai patikimas skirtumas, jog, kaip ir buvo tikėtasi, didžioji 20 – 40 metų apklaustų studentų dalis persikvalifikuoti apsisprendė savarankiškai. (Chi kv = 15,797 df 1 p < 0,001) O 41 – 50 metų mokytojus kažkas paskatino įstoti į šias studijas.

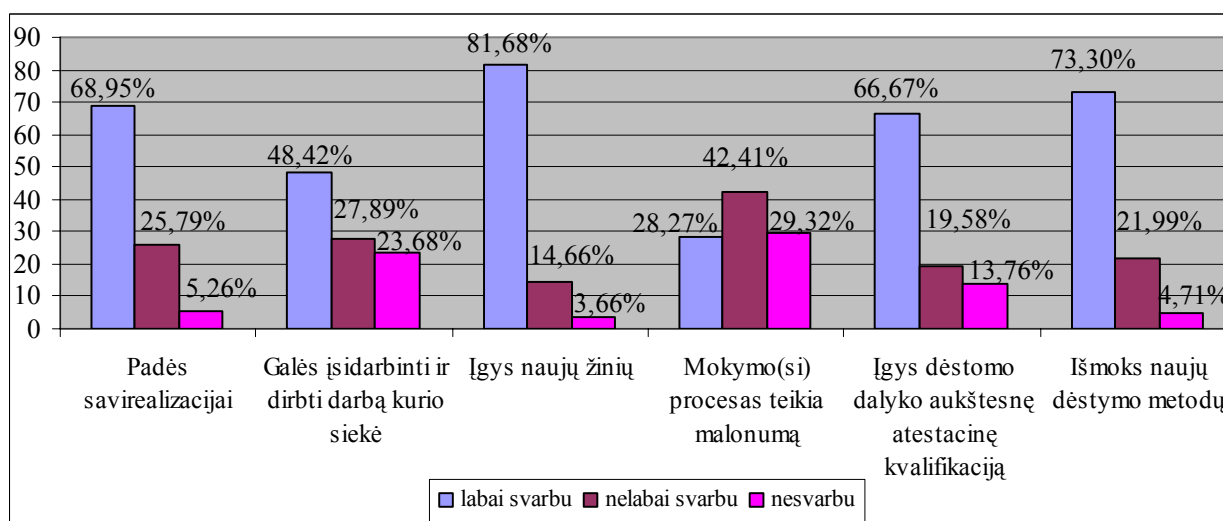
Nagrinėjant dalyvavimo perkvalifikavimo programoje priežastis, išryškėjo kad net beveik 66,50 % apklaustųjų dirba mokyklose neturėdami dalyko pedagogo kvalifikacijos. Tai reiškia, kad jie neišėina iš mokyklos, o siekia reikalingos kvalifikacijos ir žada dirbti mokykloje.

4 pav. Respondentų perkvalifikavimo programų pasirinkimo skirstinys pagal dalyvavimo priežastis

Kaip matome iš ketvirto paveikslo, beveik 20 % nori įgyti pedagogo kvalifikaciją, nes nori dirbti mokykloje.

Studentų lūkesčių dalį sudaro dvi klausimų grupės: lūkesčiai, susiję su nauja įgyjama specialybe ir lūkesčiai, susiję su pasirinkta pedagogų perkvalifikavimo įstaiga.

5 pav. Respondentų lūkesčių, susijusių su nauja įgyjama specialybe, skirstinys

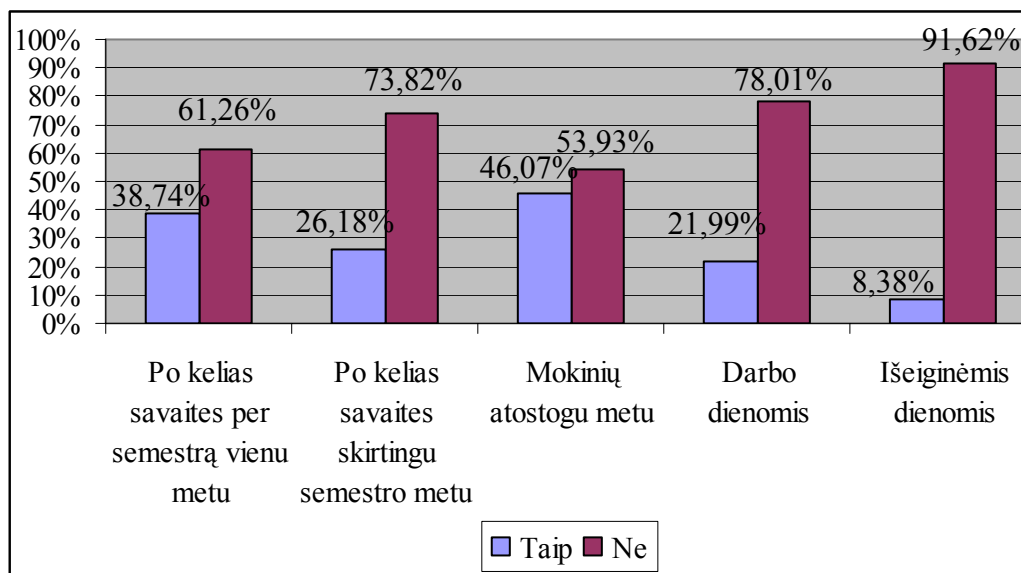
Tyrime dalyvavę pedagogai, kaip matome iš penkto paveikslo pateiktų duomenų, pedagogai labiausiai sieja perkvalifikavimo studijas su naujų žinių ir naujų darbo metodų įsisavinimu, savirealizacijos galimybėmis bei aukštesnės kvalifikacijos įgijimu.

Atlikus duomenų analizę nustatyta, kad pedagogų lūkesčiai priklauso nuo jų amžiaus. Statistikai nustatyta tendencija, kad didžiausią procentą respondentų, siekiančių pedagoginio išsilavinimo tam, kad galėtų įsidarbinti sudaro 31 – 40 metų žmonės. (Chi kv = 19,482 df 6 p < 0,005)

1 lentelė Perkvalifikavimo studijas pasirinkusių norinčių įsidarbinti respondentų skirstinys pagal amžių

Galės įsidarbinti ir dirbti darbą kurio siekė			
Amžius	labai svarbu	nelabai svarbu	nesvarbu
20-30	46,81%	46,81%	6,38%
31-40	51,90%	22,78%	25,32%
41-50	44,68%	21,28%	34,04%
51-60	0%	50%	50%

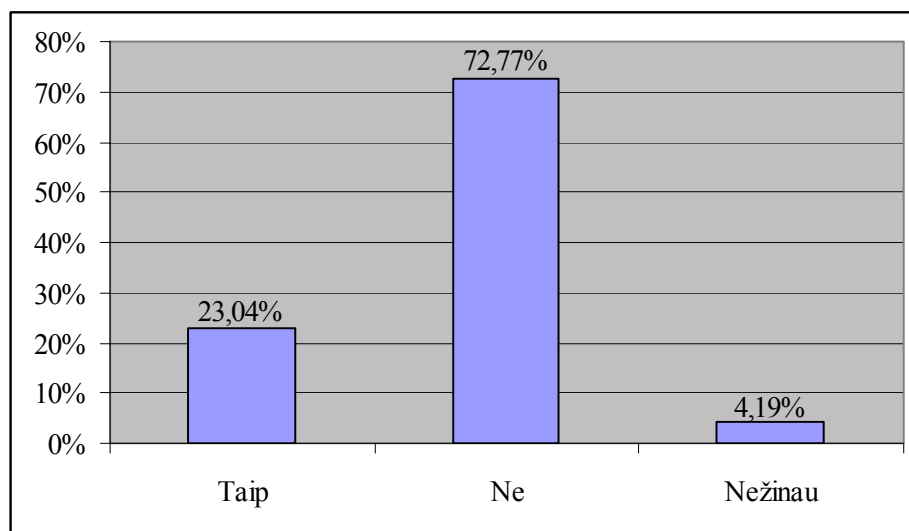
Nagrinėjant pedagogų lūkesčius, susijusius su perkvalifikavimo įstaiga, bus aptarti du klausimai: kaip, respondentų nuomone, turėtų būti organizuotas studijų tvarkaraštis ir jų požiūris į pedagoginę praktiką švietimo įstaigoje.

6 pav. Respondentų lūkesčius skirstinys pagal požiūrį į studijų tvarkaraščio organizavimą

Beveik pusė šio tyrimo dalyvių pasisako už studijų organizavimą mokinių atostogų metu ir mažiausiai nori studijuoti nedarbo dienomis. Be to respondentai labiau pageidauja, kad paskaitos vyktų po kelias savaites, bet vienu sesijos metu, kad savaitės nebūtų išskaidytos per visą pusmetį.

Septinto paveikslo duomenys leidžia teigti, kad pedagogai nenori ir nesitiki iš perkvalifikavimo institucijos organizuotos pedagoginės praktikos. Tai lemia, kaip jau matėme iš atsakymų į demografinius klausimus, kad dauguma respondentų dirba mokykloje ir pedagoginės praktikos turi pakankamai.

7 pav. Respondentų lūkesčių, susijusių su pedagogine praktika, skirstinys

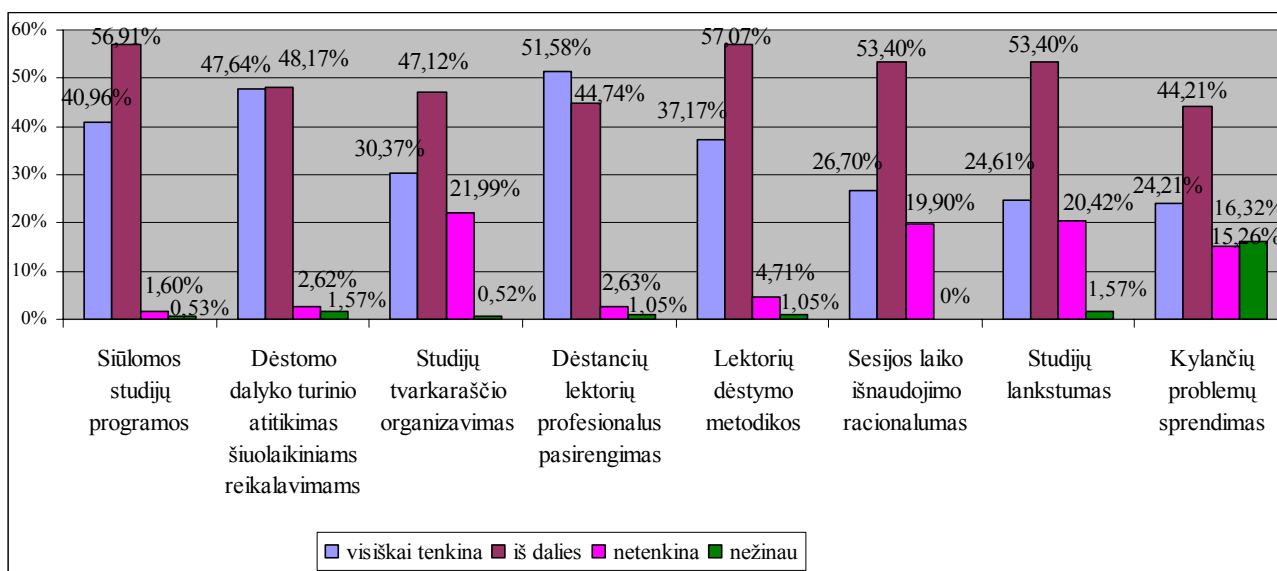
Respondentų nuomones apie *pedagogų perkvalifikavimo sistemos administravimą* atspindi dvi dalys *trečios modelio temos*: organizavimas, įstaigos lygiu ir pedagogų perkvalifikavimo sistemos organizavimas valstybės lygiu.

Taigi, siekiant sužinoti persikvalifikuojančių pedagogų požiūrį į perkvalifikavimo studijų *organizavimą įstaigų lygiu*, respondentams buvo užduoti 9 klausimai.

Išanalizavus tyrimo duomenis galima teigti, kad perkvalifikavimo įstaiga, sudarant paskaitų tvarkaraštį, ne visada atsižvelgia į studentų pageidavimus. Taip atsakė beveik 45 % apklaustųjų. Taip pat sužinota, kad paskaitų metu yra naudojamos naujausiomis informacinėmis technologijomis: kompiuteriu, Multimedia, projektoriais. Tai rodo, kad įstaigos jau yra aprūpintos visa reikalinga technika. Tačiau pastebėtina, kad interneto ryšys beveik nenaudojamas. Tai pažymėjo beveik pusė pedagogų. Beveik pusė respondentų nežino ar perkvalifikavimo įstaiga suteikia laikiną gyvenimo vietą. Tai leidžia kelti dvi prielaidas: 1) studentams ji nereikalinga ir jie šiuo klausimu nesidomi; 2) įstaigos administracija blogai informuoja apie suteikiamą laikiną gyvenamąją vietą. Atsakant į klausimą apie pedagoginę praktiką, 38,2 % apklaustųjų pažymėjo, kad jų perkvalifikavimo įstaigoje yra numatyta pedagoginė praktika, o trečdalis apie tai nieko nežino. Galima manyti, kad, kadangi didžiąją respondentų daliai praktika nėra reikalinga, jie apie tai nieko nežino, nes nieško tokios informacijos. Nors VU užsienio kalbų ir ŠU tęstinių studijų institutuose pedagoginė praktika įtraukta į studijų programą ir yra privaloma. Statistikai nustatyta ($\chi^2 = 19,547$ df 4 $p <$

0,002), kad didžioji dauguma ŠU tęstinių studijų instituto studentų žino apie praktiką. Tuo tarpu, beveik 51 % VU užsienio kalbų instituto studentų nieko apie praktiką nežino. Tokių skaičių gali sąlygoti faktas, kad tyrime dalyvavo skirtingų kursų studentai. Beveik dvi penktosios Pedagogų kvalifikacijos centro prie VPU persikvalifikuojančių pedagogų įsitikinę, kad praktika nėra organizuojama ir jie yra visiškai teisūs. Taip pat tyrimo metu persikvalifikuojantys pedagogai buvo paprašyti pažymėti ar jiems yra užskaitomi seniau įgytų specializacijų dalykai. 48,2 % apklaustųjų atsakė, kad administracija visada užskaito. Į anketoje pateiktą klausimą apie perkvalifikavimo įstaigos informacijos apie save pateikimo visuomenei, tik pusė tyrime dalyvavusių pedagogų atsakė, kad informacijos pateikiama pakankamai. (Žr. Priedas Nr. 3)

Dabar kelis klausimus apžvelgsime šiek tiek plačiau. Anketinė apklausa suteikė duomenų apie perkvalifikavimo programas vykdančių institucijų teikiamų paslaugų kokybę.

8 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal perkvalifikavimo institucijos teikiamų paslaugų kokybę

Kaip matome iš aštuntame paveiksle pateiktos diagramos duomenų, tik dėstančių lektorių profesionalus pasirengimas visiškai tenkina šiek tiek daugiau negu pusę respondentų. Toks atsakymas leidžia kelti prielaidą, kad su persikvalifikuojančiais pedagogais dirba geri dėstytojai, jeigu juos gerai vertina studentai. Tačiau lektorių dėstymo metodikos patinka studentams tik iš dalies. Taip pat pakankamai gerai įvertintas dėstomo dalyko turinio atitikimas šiandieniniams reikalavimams (47,64 %). Tačiau matome, kad visi kiti mus dominantys aspektai sulaukė ne itin gerų įvertinimų. Norėtusi atkreipti dėmesį į tai, kad penktadalis pedagogų nėra patenkinti tvarkaraščio organizavimu, studijų lankstumu, sesijos laiko išnaudojimo racionalumu ir kylančių problemų sprendimu.

2 lentelė. Respondentų atsakymų skirstinys apie sesijos laiko išnaudojimo racionalumu patenkinimą pagal perkvalifikavimo institucijas

	Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU	VU užsienio kalbų institutas	ŠU tęstinių studijų institutas
Visiškai tenkina	24,10%	35,29%	22,81%
Iš dalies	43,37%	60,78%	61,40%
Netenkina	32,53%	3,92%	15,79%

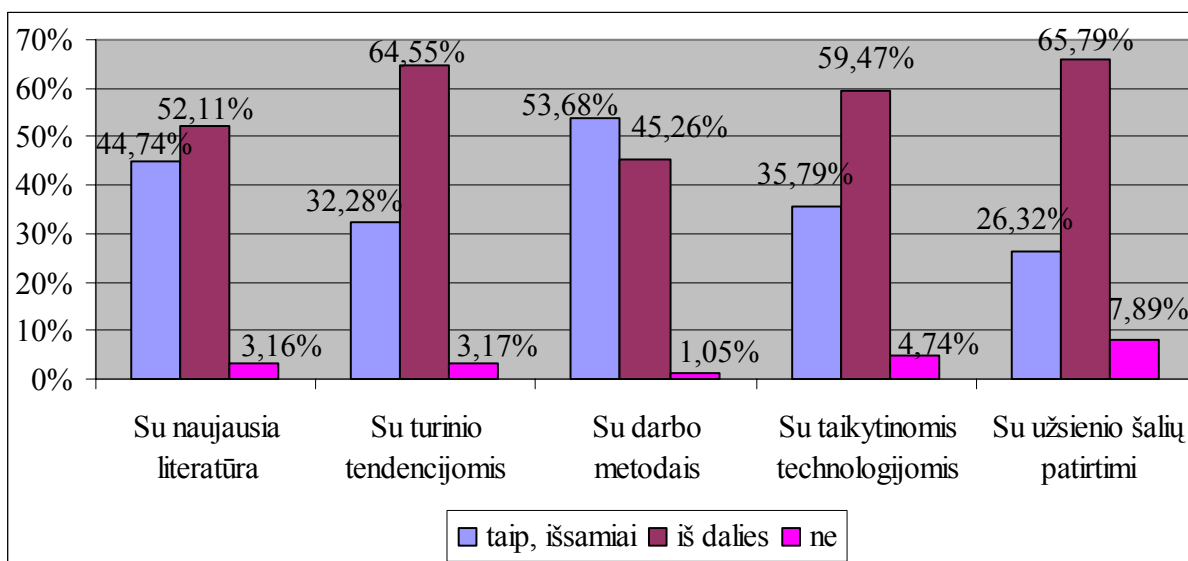
Paaikškėjo, kad sesijos laiko paskirstymu labiausiai yra patenkinti VU užsienio kalbų instituto persikvalifikuojantys pedagogai, tuo tarpu trečdalis VPU Pedagogų kvalifikacijos centro respondentų nėra patenkinti šiuo klausimu. (Chi kv = 18,396 df 4 p < 0,002)

Kalbant apie studijų lankstumą, galima pasakyti, kad dvi penktosios ŠU tęstinių studijų instituto perkvalifikavimo programos dalyvių yra visiškai patenkinti, trečdalis VPU Pedagogų kvalifikacijos centro persikvalifikuojančių pedagogų nepatenkinti studijų lankstumu ir net 62,75% VU užsienio kalbų instituto respondentų yra nevisai patenkinti. (Chi kv = 30,782 df 6 p < 0,001)

3 lentelė. Respondentų atsakymų skirstinys apie studijų lankstumą pagal institucijas

	Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU	VU užsienio kalbų institutas	ŠU tęstinių studijų institutas
Visiškai tenkina	10,84%	29,41%	40,35%
Iš dalies	51,81%	62,75%	47,37%
Netenkina	33,73%	7,84%	12,28%
Nežinau	3,61%	0%	0%

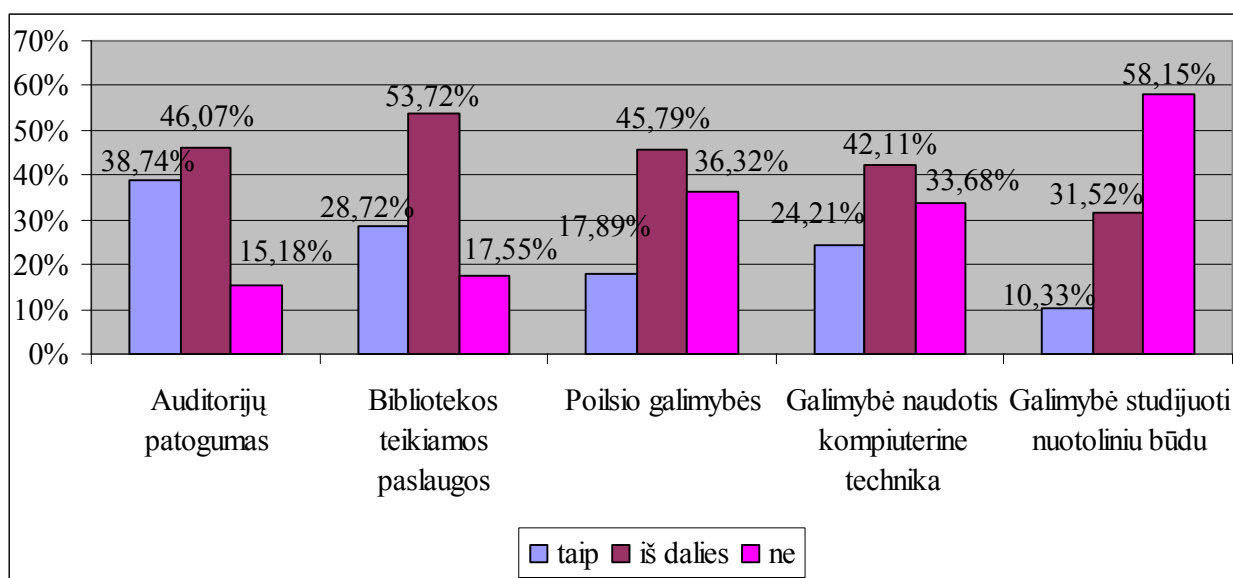
Organizuojant tyrimą, buvo siekta sužinoti kaip, pedagogų nuomone, juos supažindina su studijuojamo dalyko naujovėmis.

9 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal supažindinimo su studijuojamo dalyko naujovėmis įvertinimą

Tyrime dalyvavę pedagogai, kaip matome iš devintame paveiksle pateiktos diagramos, išsamiausiai yra supažindinami su naujais darbo metodais (beveik 53,70 %) ir mažiausiai su užsienio šalių patirtimi (beveik 8%). Deja, bet supažindinimu su naujausia literatūra, turinio tendencijomis bei technologijomis studentai yra patenkinti tik iš dalies.

Taip pat mus domino persikvalifikuojančių pedagogų nuomonė apie studijų sąlygas, kurias jiems turėtų suteikti mokymo įstaiga. Tyrimo metu buvo išsiaiškinta, kad praktiškai visos anketoje išvardintos sąlygos tenkina respondentus tik iš dalies. Bet, vis dėl to, kaip matome iš 10 paveikslo duomenų, daugiausiai studentai yra patenkinti auditorijų patogumu. Tačiau, sprendžiant iš atsakymų į šį klausimą, perkvalifikavimo įstaigos dar nėra tinkamai pasiruošios teikti savo paslaugas nuotoliniu būdu, nes beveik 60 % apklaustųjų pedagogų nėra patenkinti šių studijų organizavimu.

10 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal studijų sąlygų įvertinimą

Nagrinėjant šį klausimą, taip pat nuspręsta palyginti skirtingų perkvalifikavimo institucijų respondentų nuomones.

4 lentelė. Respondentų atsakymų apie auditorijų patogumą skirstinys pagal perkvalifikavimo institucijas (Chi kv = 47,826 df 4 p < 0,001)

	taip	iš dalies	ne
Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU	20,48%	48,19%	31,33%
VU užsienio kalbų institutas	37,25%	56,86%	5,88%
ŠU tęstinių studijų institutas	66,67%	33,33%	0%

5 lentelė. Respondentų atsakymų apie poilsio galimybes skirstinys pagal perkvalifikavimo institucijas (Chi kv = 44,107 df 4 p < 0,001)

	taip	iš dalies	ne
Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU	6,10%	32,93%	60,98%
VU užsienio kalbų institutas	19,61%	60,78%	19,61%
ŠU tęstinių studijų institutas	33,33%	50,88%	15,79%

6 lentelė. Respondentų atsakymų skirstinys apie galimybes naudotis kompiuteriu pagal perkvalifikavimo institucijas (Chi kv = 49,917 df 4 p < 0,001)

	taip	iš dalies	ne
Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU	8,54%	32,93%	58,54%
VU užsienio kalbų institutas	25,49%	54,90%	19,61%
ŠU tęstinių studijų institutas	45,61%	43,86%	10,53%

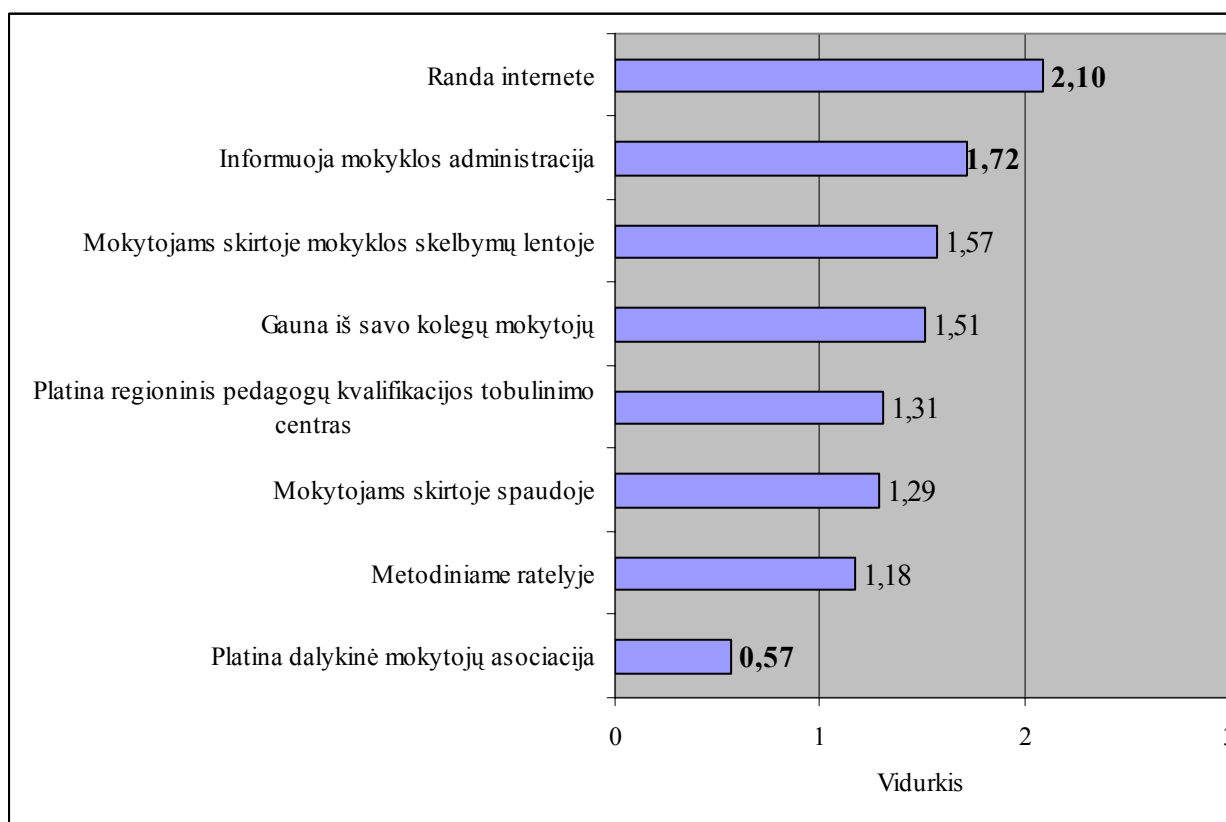
Taigi, kaip matome iš trijų lentelių, išeliminavus atsakymo variantą „iš dalies“, nes jis visur buvo populiariausias, Pedagogų kvalifikacijos centre prie VPU visos šios galybės daugiau vertinamos neigiamai, negu teigiamai. Tuo tarpu ŠU tęstinių studijų instituto respondentai yra labiau patenkinti siūlomomis paslaugomis. VU užsienio kalbų institutas šiais klausimais nuo ŠU atsilieka tik vienu aspektu, kai teigiamų ir neigiamų atsakymų skaičius vienodas – poilsio galybės.

Siekiant sužinoti respondentų požiūrį į pedagogų perkvalifikavimo sistemos administravimą valstybės lygiu, pedagogams buvo pasiūlyti 6 klausimai. Šioje dalyje, kaip šio bloko pirmojoje dalyje, dalis klausimų bus trumpai apžvelgti, o keli klausimai panagrinėti plačiau.

Didžioji šio tyrimo dalyvių dalis (beveik 75 %) patys moka už studijas, 15,2 % respondentų studijas apmoka esama darbovietė. Likusiai daliai iš dalies apmoka esama darbovietė arba Švietimo ir mokslo ministerija. Tačiau 60,2 % pedagogų yra įsitikinę, kad perkvalifikavimo studijas jiems turi apmokėti valstybė, 33,5 % norėtų pasiūlyti tai padaryti savo esamai darbovietei, tik 3,1 % mano, kad turėtų mokėti patys. Tyrimo metu pedagogai buvo paprašyti nurodyti, kokia jų nuomone, turėtų būti perkvalifikavimo studijų trukmė. Išanalizavus duomenis, galima pasakyti, kad didžioji respondentų dalis atsakė į šį klausimą gana realistiškai. Beveik trečdalis apklaustųjų pasisakė už dviejų metų trukmės studijas, pusantrų metų pasirošę studijuoti 24,2 % ir tik vienerius metus sutiktų skirti studijoms 27,4 % pedagogų. Deja, respondentams nelabai gerai sekasi suderinti studijas ir darbą. Tokias išvadas galima daryti iš 52,4 % apklaustos dalyvių atsakymų, kurie pabrėžė, kad dėl studijų nukenčia jų pagrindinis darbas. (Žr. Priedas Nr. 3) Galima kelti prielaidą, kad valstybei ir institucijoms, kurioms deleguota pedagogų perkvalifikavimo studijų administravimo kontrolė nelabai gerai sekasi

koordinuoti pedagogų perkvalifikavimo įstaigų ir pedagogų darbuotojų bendradarbiavimą. Jeigu pedagogų perkvalifikavimas laikomas viena iš Švietimo ir mokslo ministerijos prioritetinių sričių, tai studijos turi būti taip organizuotos, kad žmonės galėtų ramiai studijuoti ir nesijaudinti, kad nukentės jų pagrindinis darbas.

Toliau bus plačiau išanalizuoti du klausimai. Kaip jau buvo aptarta aukščiau, 52,4 % respondentų mano, kad šios perkvalifikavimo įstaigos pateikia pakankamai informacijos apie save, todėl buvo siekta sužinoti, iš kur pedagogai gauna informaciją apie jas.

11 pav. Respondentų atsakymų apie informacijos šaltinius reitingas

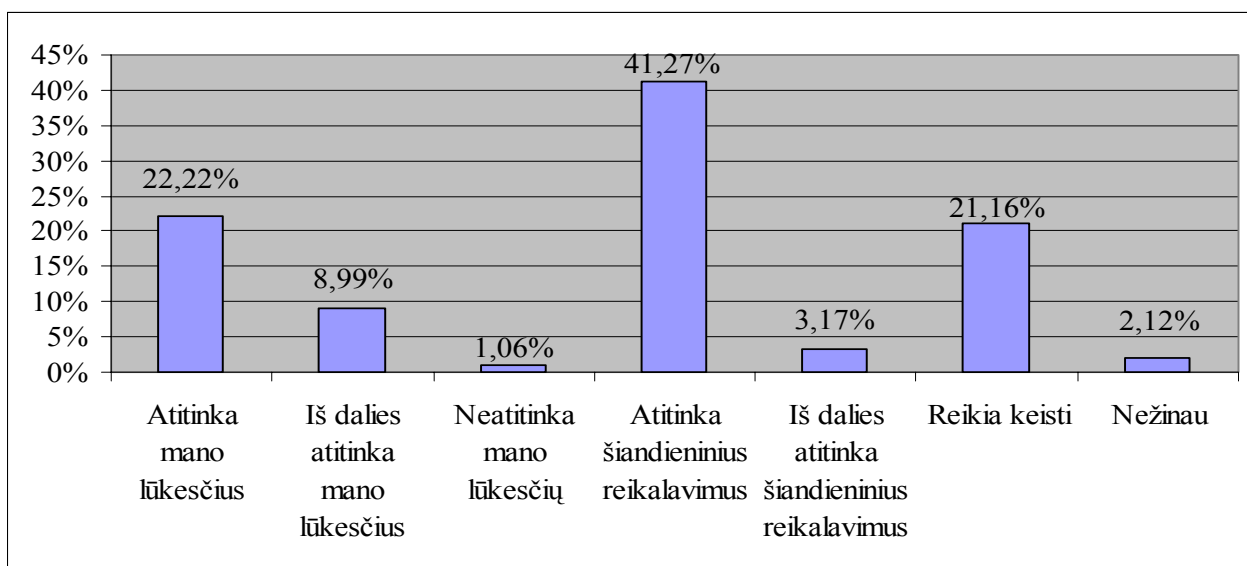
7 lentelė. Informacijos šaltinių apie pedagogų perkvalifikavimo studijas skirstinys

	Vidurkis (X)	Mode (Mo)	St. Nuokrypis (SD)
Platina dalykinė mokytojų asociacija	0,57	2	0,987
Metodiniame ratelyje	1,18	2	0,865
Randa mokytojams skirtoje spaudoje	1,29	2	0,961
Platina regioninis pedagogų kvalifikacijos tobulinimo centras	1,31	1	0,896
Gauna iš savo kolegų mokytojų	1,51	1	0,946
Randa mokytojams skirtoje mokyklos skelbimų lentoje	1,57	1	1,065
Informuoja mokyklos administracija	1,72	0	0,765
Randa internete	2,10	3	0,918

Taigi, vienuolikto paveikslu duomenys rodo, kad dažniausiai informaciją apie perkvalifikavimo studijas ir jas organizuojančias institucijas pedagogai susiranda internetiniuose puslapiuose, taip pat pakankamai dažnai apie perkvalifikavimo studijų galimybes praneša mokyklos administracija, bei randa mokyklos skelbimo lentoje. Retai informaciją šia tema respondentai susiranda mokytojams skirtoje spaudoje. Šiuo atveju galimi du variantai: arba mokytojai retai skaito jiems skirtą spaudą, arba perkvalifikavimo įstaigos tikrai nespausdina savo pranešimų. Labai mažai pedagogų pažymėjo, kad randa informaciją regionų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo centruose. Galima kelti prielaidą, kad regioniniai kvalifikacijos tobulinimo centrai šiuo klausimu nebendradarbiauja su perkvalifikavimo studijas organizuojančiais universitetais ir jų padaliniais. Todėl tolesnių tyrimų objektu galėtų būti regioninių kvalifikacijos tobulinimo centrų ir perkvalifikavimo įstaigų bendradarbiavimas. Didžioji šio tyrimo dalyvių dalis atsakė, kad niekada neteko gauti informacijos apie perkvalifikavimą iš dalykinės mokytojų asociacijos. Tai reiškia, kad jie irgi neturi bendradarbiavimo su universitetais tradicijos, nors tokia bendra veikla galėtų atnešti daugiau gerų rezultatų pedagogų perkvalifikavimo srityje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2006 m. gegužės 25 d. nutarimu Nr. 468 patvirtino Valstybinę pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos programą. Remiantis šia programa buvo įdomu sužinoti ką mano patys persikvalifikuojantys pedagogai apie perkvalifikavimo sistemą, ar jie yra patenkinti šios sistemos organizavimu.

Dvyliktame paveiksle pavaizduoti respondentų perkvalifikavimo sistemos įvertinimai. Tik 41,27% mano, kad esanti sistema atitinka šios dienos reikalavimus ir tik 22,22 % apklaustų pedagogų lūkesčius. Tuo pačiu, penktadalis tyrime dalyvavusių pedagogų mano, kad esančią sistemą reikia keisti.

12 pav. Respondentų atsakymų apie perkvalifikavimo sistemos įvertinimą pasiskirstymas

Šiuo atveju galima iškelti tokį klausimą: Kokie yra lūkesčiai: ar jie, stojant, tikisi kad viskas bus labai gerai organizuota ir taip yra iš tikrųjų, ar jie laukia tam tikrų problemų, kad ne viskas bus taip gerai kaip turėtų būti ir sistema atitinka būtent tokius lūkesčius.

Taigi, tyrimas atskleidė, kad, persikvalifikuoti didžioji pedagogų dalis nusprendė savarankiškai, siekdami gauti dalyko pedagogo kvalifikaciją, atitinkančią dabartinę darbo vietą.

Iš perkvalifikavimo institucijos respondentai tikisi labiausiai gauti naujų žinių bei išmokti naujų dėstymo metodų.

Buvo nustatyta, kad 88,5 % tyrime dalyvavusių pedagogų dirba švietimo įstaigose, manoma kad būtent dėl šios priežasties beveik 73 % apklaustųjų nėra reikalinga organizuota pedagoginė praktika.

Tačiau, kaip matoma iš tyrimo rezultatų, persikvalifikuojantys pedagogai nėra labai patenkinti perkvalifikavimo studijų organizavimu. Labiausiai juos netenkina studijų tvarkaraščio organizavimas ir studijų lankstumo nebuvimas. Tik iš dalies persikvalifikuojantiems pedagogams tinka siūlomos studijų programos, lektorių dėstymo metodikos, nors dėstytojų profesionalus pasirengimas vertinamas teigiamai. Taip pat respondentus nelabai tenkina sesijos laiko išnaudojimo racionalumas bei dėstomo dalyko turinio atitikimas šiandieniniams reikalavimams. Tik iš dalies jie yra supažindinami su studijuojamo dalyko naujovėmis. Prasčiausiai buvo įvertinta galimybė studijuoti nuotoliniu būdu. Buvo išsiaiškinta, kad dažniausiai pedagogai informaciją apie perkvalifikavimo studijas randa internetiniuose puslapiuose ir visai negauna iš dalykinių mokytojų asociacijų. Taip pat išsiskyrė skirtingų institucijų respondentų nuomonės kelių klausimų vertinimuose. Manoma, kad dėl visų išvardytų perkvalifikavimo studijų trūkumų tik 41,27 % tyrime dalyvavusių pedagogų pareiškė, kad egzistuojanti pedagogų perkvalifikavimo sistema atitinka šiandieninius reikalavimus. Atvirame klausime respondentai išreiškė savo pageidavimus: organizuojant studijas, į programą įtraukti tik „reikalingus“ dalykus, sudaryti lankstesnį tvarkaraštį, atsižvelgti į pedagogų patirtį, suteikti galimybę studijuoti nuotoliniu būdu bei suteikti dvi gretimas specializacijas.

Apibendrinus dviejų tyrimų rezultatus ir palyginus juos, galima išvelgti tiek panašių nuomonių, tiek ir tam tikrų skirtumų. Tyrime dalyvavusių pedagogų ir perkvalifikavimo įstaigų vadovų nuomonės dėl priežasčių, paskatinusių mokytojus ateiti persikvalifikuoti sutapo. Tiek vieni, tiek kiti akcentavo norą išsaugoti savo darbo vietą ir siekį gauti naujų žinių. Taip pat įstaigų vadovai teisingai pastebėjo, kad daugiau ateina persikvalifikuoti mokytojai jau turėdami pedagoginę kvalifikaciją. Visi pripažįsta, kad sesiją geriau organizuoti po kelias savaites vienu metu ir moksleivių atostogų savaitėmis, bet, kaip akcentavo institutų vadovai, atostogoms skirtų

dienų neužtenka, todėl užimama dar viena savaitė. Kalbant apie nuomonių skirtumus, galima paminėti tokius dalykus, kaip požiūrį į praktikos organizavimo būtinumą, siūlomų paslaugų bei studijų sąlygų kokybę.

IŠVADOS

Atlikta teisinių dokumentų analizė leidžia daryti išvadą, kad pedagogams keliamas profesionalumo reikalavimas, siejamas su specialiomis žiniomis ir gebėjimais, kuriuos privalu sistemingai tobulinti. Tai pabrėžiama tiek Lietuvos, tiek Europos Sąjungos teisės dokumentuose. Kvalifikacijos tobulinimo klausimas Lietuvos norminiuose aktuose yra nagrinėjamas pakankamai plačiai. Tuo tarpu pedagogų perkvalifikavimo sritis akcentuojama nepakankamai. Šiais metais yra parengta „Valstybinė pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos programa“, kurioje numatoma skirti dėmesį perkvalifikavimo klausimui, teisiškai jį reglamentuoti.

Mokytojo profesiniam tobulėjimui, nukreiptam į konkrečių profesinių įgūdžių plėtojimą, reikalinga atvira ir dinamiška pedagogų mokymo sistema. Analizuojant pedagogų kvalifikacijos tobulinimo problemą, buvo pastebėta, kad ši sritis pakankamai plačiai nagrinėta įvairių mokslininkų darbuose, straipsniuose, atlikti net keli tyrimai. Tačiau pedagogų perkvalifikavimo sričiai trūksta mokslininkų dėmesio. Šiuolaikinė Lietuvos situacija reikalauja ne tik kvalifikacijos tobulinimo, bet ir perkvalifikavimo.

Europos Sąjungos šalyse, kaip ir Lietuvoje, pedagogų kvalifikacijos tobulinimas laikomas prioritetine sritimi. Lietuvos ir ES šalių demonopolizuotoje pedagogų kvalifikacijos tobulinimo rinkoje veikia įvairios institucijos: universitetiniai, savivaldybių mokytojų švietimo centrai, nevyriausybines organizacijos, siūlančios įvairaus pobūdžio, tematikos ir formų kvalifikacijos tobulinimo programas. Išanalizavus kai kurių Europos šalių kvalifikacijos tobulinimo praktiką, pastebėta, kad šiose šalyse kvalifikacijos tobulinimo programos dalyvauja švietimo ministerijos organizuojamuose konkursuose. Tačiau yra svarstoma galimybė sukurti bendrą ES šalių kvalifikacijos tobulinimo programą. Lietuvoje programų vertinimo ir tvirtinimo funkcijas atlieka Studijų kokybės vertinimo centras.

Tik 41,27 % tyrime dalyvavusių pedagogų pareiškė, kad egzistuojanti pedagogų perkvalifikavimo sistema atitinka šiandieninius reikalavimus. Perkvalifikavimo studijose dalyvaujančių pedagogų tyrimo rezultatų analizė parodė, kad pedagogai nėra labai patenkinti perkvalifikavimo studijų organizavimu: nevisiškai tenkina studijų tvarkaraščio organizavimas ir studijų lankstumo nebuvimas, tik iš dalies jie sutinka su siūlomomis studijų programos, lektorių dėstymo metodikomis. Informaciją apie perkvalifikavimo studijas pedagogai randa internetiniuose puslapiuose ir visai negauna iš dalykinių mokytojų asociacijų. Prasčiausiai buvo įvertinta galimybė studijuoti nuotoliniu būdu.

Tuo tarpu tirtų perkvalifikavimo įstaigų administracija yra įsitikinusi, kad studentai yra patenkinti studijomis bei jų organizavimu, nors, kartais susiduriama su kai kuriomis

problemomis. Perkvalifikavimo įstaigų vadovai, kaip ir studentai, pabrėžė, kad pedagogų perkvalifikavimo sistema galėtų būti lankstesnė.

Taigi, literatūrinės dalies bei tyrimo rezultatų analizė rodo, kad iškelta tyrimo hipotezė pasitvirtino. Pedagogų perkvalifikavimo klausimas nėra pakankamai nagrinėtas ir esanti sistema reikalauja tobulinimo.

REKOMENDACIJOS

1. Nuotolinių studijų organizavimas padėtų efektyviau išnaudoti studijų laiką, todėl perkvalifikavimo įstaigose turėtų būti aktyviau diegiamos nuotolinių perkvalifikavimo studijų galimybės.
2. Būtų tikslinga perkvalifikavimo studijų metu suteikti dvi gretimas specializacijas.
3. Perkvalifikavimo studijų derinimas prie turimos pedagogų patirties leistų daugiau dėmesio skirti dalyko disciplinoms bei studijuojamo dalyko naujovėms.
4. Pedagogų perkvalifikavimo studijų organizavimas tik moksleivių atostogų metu leistų pedagogams skirti daugiau laiko studijoms.
5. Vadovaujantis ekspertų išsakyta nuomone, reikėtų valstybinėms pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo institucijoms suteikti daugiau savarankiškumo finansų, etatų ir lektorių samdymo klausimais.
6. Reikia skatinti dalykines mokytojų asociacijas aktyviau informuoti pedagogus ne tik apie kvalifikacijos tobulinimo renginius, bet ir perkvalifikavimo studijas bei jų organizavimą.
7. Būtų tikslinga sukurti bendrą Lietuvos kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo informacinę bazę, kurioje būtų pateikta informacija apie visas kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo institucijas Lietuvoje bei užsienyje, su kuriomis bendradarbiauja Lietuvos institucijos.
8. Valstybės didesnė paklausių specialybių perkvalifikavimo studijų finansinė parama galėtų paskatinti daugiau pedagogų persikvalifikuoti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos // http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/strategija2003-12.doc; prisijungimo laikas: 2006-05-05.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. liepos 8 d. nutarimas Nr.1073 Dėl valstybės tarnautojų mokymo 2002-2006 metų strategijos patvirtinimo // Valstybės žinios. 2002, Nr.71- 2981.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 25 d. nutarimas Nr. 468 Valstybinė pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos programa // http://www.smm.lt/prtm/docs/mkt/mokytoju_%20reng_ir_kvalif_tob_programa.doc; prisijungimo laikas: 2006-09-12.
4. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 98-2478.
5. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos 1998 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. 331 „Pedagogų atestacijos nuostatai“ // http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/isakymai/98-02-19-331.htm; prisijungimo laikas: 2006-06-18.
6. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. kovo 26 d. įsakymas Nr. ISAK - 433/A1-83 “Dėl Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategijos patvirtinimo” // Valstybės žinios. 2004, Nr. 56-1957.
8. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2004 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. ISAK/624 „Dėl technologinio ugdymo programų ir standartų įgyvendinimo. Sąvokos, papildančios pagrindinio ugdymo bendrąsias technologijų programas“ // <http://www.pedagogika.lt/puslapis/biblio.htm>; prisijungimo laikas: 2006-12-08.
9. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. ISAK-1190 patvirtintas Valstybės pagalbos mokymams teikimo tvarkos aprašas (pagal BPD 2.2 priemonę „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių ugdymas“) // Valstybės žinios. 2005, Nr. 51.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004m. rugsėjo 16 d. įsakymas Nr. ISAK-1441 “Pedagogų rengimo koncepcija“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 186-6940.
11. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. ISAK-506 Dėl kvalifikacinių reikalavimų mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, neformaliojo vaikų švietimo, pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo

- ugdymo ir profesinio mokymo programas, aprašo tvirtinimo // Valstybės žinios. 2005, Nr. 43-1395
12. Lisabonos strategija 2000 // <http://www.europarl.europa.eu/highlights/lt/1001.html>; prisijungimo laikas: 2006-06-18.
 13. DAKARO veiksmų planas “Švietimas visiems: kolektyvinių įsipareigojimų vykdymas” Lietuvos nacionalinio veiksmų plano gairės. 2000 // <http://www.unesco.lt/svietimas/veiksmuplanas/>; prisijungimo laikas: 2006-05-13.
 14. Pedagogų rengimo koncepcija. Projektas, 2001-01-30 // http://www.smm.lt/old/old/reformas_d/file/koncept-final_20010130-postS.doc; prisijungimo laikas: 2006-04-17.
 15. Švietimo ir mokslo ministerijos 2005 metų veiklos ataskaita 2006 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. ISAK-262, // http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/smm_atask_05.doc; prisijungimo laikas: 2006-06-23.
 16. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas 2001 // http://www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc; prisijungimo laikas: 2006-12-26.
 17. 2007-2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa // [http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/6B410686D8F8553AC22571410033E868/\\$File/VP_SS_2006-10-05.doc](http://www.finmin.lt/notes_images/web/stotis_inf.nsf/0/6B410686D8F8553AC22571410033E868/$File/VP_SS_2006-10-05.doc); prisijungimo laikas: 2006-10-20.
 18. Barauskienė N. Suaugusiųjų švietimas // Mokslo Lietuva. 2000 m., Nr. 17 (219). <http://news.mireba.lt/ml/219/suaug.htm>
 19. Barkauskaitė M. Mokytojų kvalifikacijos kėlimas – nuolatinio mokymosi pagrindas // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas. VIII tarptautinė mokslinė konferencija. Mokslo darbai, Nr. 50., Vilnius, 2001, lapkr. 14-16 d., p. 63-67.
 20. Beresnevičienė D. Akademinio mokymosi visą gyvenimą psichologinis modelis // Mokytojų ugdymas. 2005. Nr. 4, p. 8 – 15.
 21. Bulaeva T. Pedagogų profesinis tobulėjimas ir saviugda // Acta Paedagogica Vilnensia. Vilniaus universitetas, 2000. p. 234.
 22. Bužinskas G. Tamošiūnas T. Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos kaitos analizė, 2001 m. VPU sociologinių švietimo tyrimų laboratorija // http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/Signatav_tyrimas-straipsnis.doc; prisijungimo laikas: 2005-11-08.
 23. Čiužas R. Europinės švietimo dimensijos – mokytojų veiklos ir kvalifikacijos tobulinimo kaitos veiksnys. Tiltai. Priedas: Mokslo darbai. 2005, Nr. 28.
 24. Fayol H. Administravimas. Teorija ir praktika. Vilnius: Eugrimas, 2005, p. 27.

25. Hopkins D., Ainscow M. Kaita ir mokyklos tobulinimas, Vilnius: Tyto alba, 1998, p. 161, 163.
26. Kaminskas K. Lietuvos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos relevantiškumas [Rankraštis] : daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07 S) / VPU. – V., 2002. p. 31-32.
27. Laužackas R. Mokytojo (dėstytojo) kvalifikacija vystant profesinį rengimą Lietuvoje. Mokytojas (dėstytojas) modernaus profesinio rengimo procese. Kaunas: VDU, 1996. p. 31 – 32, 45.
28. Laužackas R. Sistemoteorinės profesinio rengimo kaitos dimensijos. Kaunas: VDU, 1999. 194 p.
29. Laužackas R. Žinių visuomenės iššūkiai ir profesijos mokytojų tęstinis mokymasis // Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos. 2002, Nr. 4, p. 16-25.
30. Merkys G. Balčiūnas S. „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“. 2004 metų tyrimas. Taikomojo mokslo leidinys, Šiaulių universitetas 2006“
31. Pečiuliauskienė P. Kvalifikacijos pokyčiai: humanitarinių, socialinių ir realinių dalykų mokytojų požiūris. // Pedagogika. 2005, Nr. 78, p. 78-83.
32. Sakalas A. Personalo vadyba. Vilnius: Margi raštai 2003. p. 35 – 36, 43 – 44.
33. Zaukienė A. Mokytojo veiklos sėkmė – jo profesinės kompetencijos atspindys, 2004. http://gimtasizodis.w3.lt/zaukien_04_1.htm; prisijungimo laikas: 2006-06-21.
34. Želvys R. Švietimo vadyba ir kaita: monografija. Vilnius: Garnelis, 1999.
35. Schollaert R. Effective Staff Development. Belgium: Garant 2000. p. 35 – 36.
36. Żegnalek K. System kształcenia i dosconalenia nauczycieli w Polsce // Doskonalenie kwalifikacji nauczycieli, Wydawnictwo Akademini Podlaskiej: Siedlce 2001. p. 17, 92.
37. Wood, M.T.D. Speech for Dr. Minister for Education & Science for the Official Opening for Sligo Education Centre: 12 th February, 2001. www.education.ie/robots/view.jsp?pcategory=10861&language=EN&ecategory=11473&link=link001&doc=14729; prisijungimo laikas: 2006-11-08.
38. Уфимцев В. Понятия и методы теории систем, <http://eonic.narod.ru/>; prisijungimo laikas: 2006-11-10.
39. Naujos studijų programos vertinimas // Studijų kokybės vertinimo centras http://www.skvc.lt/old/wwwskvc/uzd_eksp_naujpr.htm
40. Mokytojų kompetencijos centras. Pedagogų atestacijos sektorius // <http://www.mkc.lt/mkc-2/index.php>
41. Mokytojų kvalifikacijos kėlimas – nuolatinio mokymosi pagrindas // Švietimo reforma ir mokytojų rengimas. VIII tarptautinė mokslinė konferencija, 2001, lapkričio 14-16d.

42. Sociologinis tyrimas „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo finansavimo problemos savivaldybėse“, Tyrimo ataskaita, 2003 m. // http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/sti.doc; prisijungimo laikas: 2006-04-17.
43. Sociologinis tyrimas „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimosi poreikių tenkinimas“, ataskaita 2004m. http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/mokytoju_kvalifikac-tobul_ataskaita-04.doc; prisijungimo laikas: 2005-11-05.
44. Pedagogų kvalifikacijos centro 2005 metų ataskaita.
45. Kauno technologijos universitetas.
http://www.ktu.lt/lt/apie_studijas/programos/studijos2006.asp#Specialiosios%20profesinės%20studijos; prisijungimo laikas: 2006-12-06.
46. Klaipėdos rajono švietimo centras,
http://www.klrsvietimocentras.lt/index.php?option=com_content&task=blogsection&id=6&Itemid=38; prisijungimo laikas: 2006-12-06.
47. Klaipėdos universiteto tęstinių studijų institutas <http://www.ku.lt/tsi/?lt=1146725783>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.
48. Lietuva - viena pirmųjų ES pagal besimokančiųjų suaugusiųjų skaičiaus augimą. Virtualios visuomenės naujienų portalas // <http://www.vtv.lt/content/view/8671/235/>; prisijungimo laikas: 2006-04-12.
49. Šiaulių universiteto tęstinių studijų institutas
<http://www.tsi.su.lt/index.php?menu=apien&action=apietsi>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.
50. Teikiama parama mokytojų perkvalifikavimo studijoms, 2006 vasario 22 d. Virtualios visuomenės naujienų portalas // <http://www.vtv.lt/content/view/15683/233/>; prisijungimo laikas: 2006-04-12.
51. Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas <http://www.uki.vu.lt/info.html>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.
52. Vytauto Didžiojo universitetas <http://www.vdu.lt/>; prisijungimo laikas: 2006-12-06.

SANTRAUKA

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas

Pedagogo kvalifikacijos tobulinimas – tai jo teisė ir pareiga. Lietuvoje yra parengta nemažai teisės aktų, reglamentuojančių kvalifikacijos tobulinimo sąlygas. Tačiau apie pedagogų perkvalifikavimą dar kalbama labai nedrąsiai, nors jau suprantama, kad tai išeitis iš susiklosčiusios situacijos: demografiniai rodikliai į teigiamą pusę nesikeičia, jauni specialistai išvažiuoja į užsienio šalis, gerų pedagogų skaičius mažėja. Teisės aktų ir literatūros analizė rodo, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas šiandien yra viena iš prioritetinių švietimo sistemos sričių. Jau patvirtinta “Valstybinė pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos programa”.

ES šalyse, kaip ir Lietuvoje, pedagogų kvalifikacijos tobulinimas laikomas prioritetine sritimi. Išanalizavus kai kurių Europos šalių kvalifikacijos tobulinimo praktiką, pastebėta, kad šiose šalyse kvalifikacijos tobulinimo programos dalyvauja švietimo ministerijos organizuojamuose konkursuose. Tačiau yra svarstoma galimybė sukurti bendrą ES šalių kvalifikacijos tobulinimo programą.

Kiekybinio tyrimo rezultatai parodė, kad tyrime dalyvavę persikvalifikuojantys pedagogai nėra labai patenkinti perkvalifikavimo studijų administravimu. Todėl, atsižvelgus į visus išsakytus trūkumus, tik 41,27 % tyrime dalyvavusių pedagogų pareiškė, kad egzistuojanti pedagogų perkvalifikavimo sistema atitinka šiandieninius reikalavimus.

Tuo tarpu iš interviu tyrimo rezultatų aišku, kad perkvalifikavimo įstaigų administracija yra įsitikinusi, kad studentai yra patenkinti studijomis bei jų organizavimu, nors, kartais susiduriama su kai kuriomis problemomis.

Apibendrinant dviejų tyrimų duomenis, galima teigti, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo programos neatliepia studentų poreikių, neišplėtotas modulinis mokymasis, suaugusieji mokomi pagal universitetines programas neatsižvelgiant į jų patirtį ir poreikius.

Taigi, literatūrinės dalies bei tyrimo rezultatų analizė rodo, kad iškelta tyrimo hipotezė pasitvirtino. Pedagogų perkvalifikavimo klausimas nėra pakankamai nagrinėtas ir esanti sistema reikalauja tobulinimo.

SUMMARY

Improvement of professional skill of teachers and training for a new profession

Improvement of professional skill of the teacher is his right and a duty. In Lithuania there are accepted many legal acts, regulating conditions of improvement of professional skill. However the output is spoken about a training for a new profession while from the developed situation timidly, though already clearly, what is it: demographic parameters are not, young experts leave abroad, the quantity of good teachers decreases. The analysis of legal documents and the literature has shown, that improvement of professional skill of teachers and a training for a new profession today is one of priority areas of an education system. "The State program for transformation of teacher's preparation and improvements of professional skill" is already confirmed.

In the EU countries improvement of professional skill of teachers, as well as in Lithuania, is priority area. The ministry establishes priorities, and institutions of professional skill improvement - participate in competitions and realize them. While it is impossible to create the general program of professional skill improvement, because of various national factors.

Results of quantitative research have shown, that in research participated teachers are not so happy with the organization of employment of a training for a new profession. Paying attention to all the stated lacks, only 41,27 % in research of participated teachers have agreed, that the existing system of a training for a new profession of teachers meets today's requirements.

In turn from results of interview it is clear, that the administration of establishments of a training for a new profession is confident, that teachers are satisfied with studies and their organization though, sometimes they face some problems.

Generalizing results of both researches, it is possible to confirm, that programs of a training for a new profession of teachers not absolutely meet requirements of teachers, training on distance is not developed, adults are trained under university programs not paying attention on their experience and needs.

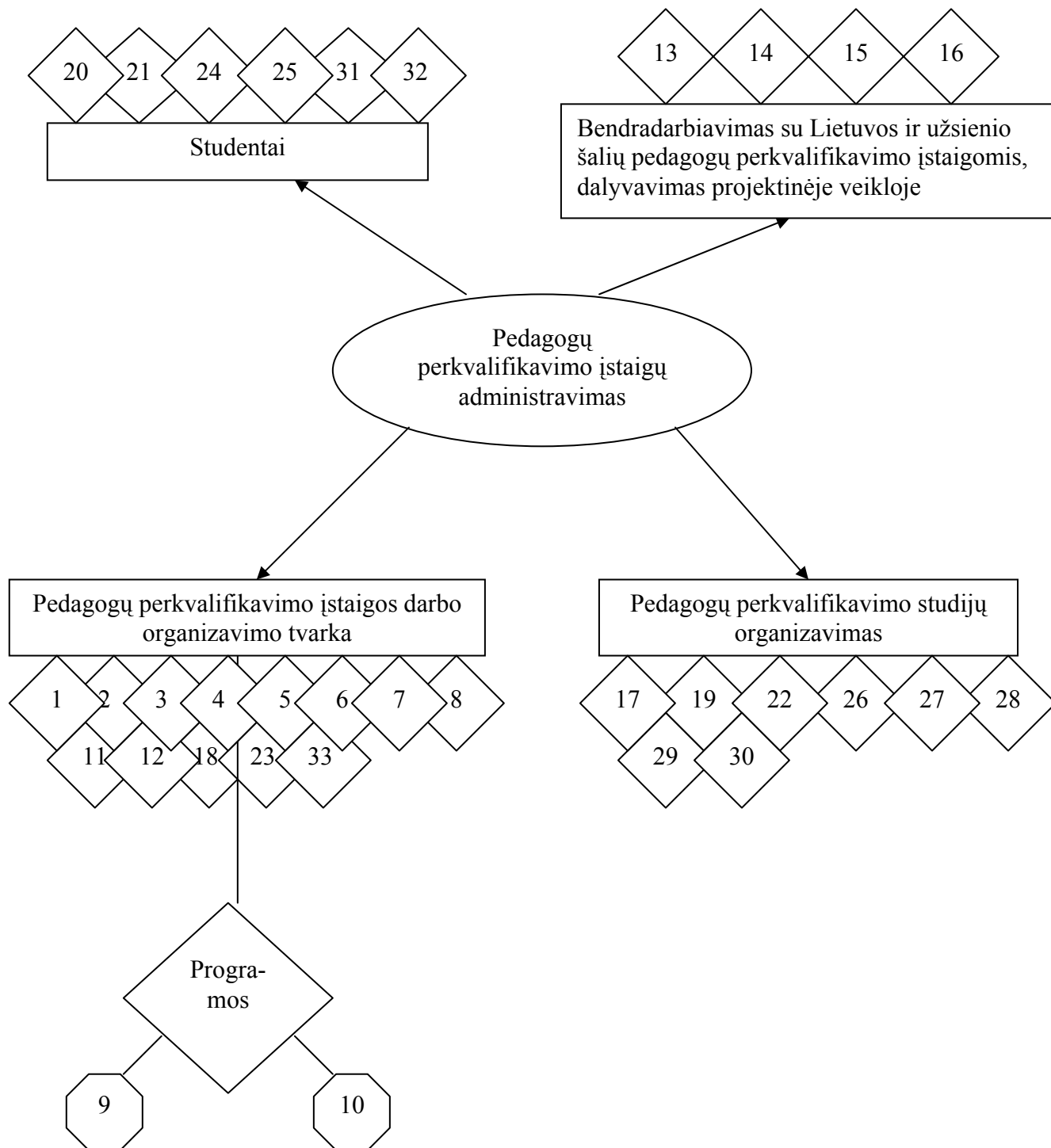
So, results of the analysis of a literary part and research have shown, that put forward hypothesis has proved to be true. The question of a training for a new profession of teachers is insufficiently investigated and demands improvement.

PRIEDAI

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1. Priedas Nr. 1. Kokybinio tyrimo modelis. Kokybinio tyrimo klausimynas.
2. Priedas Nr. 2. Kiekybinio tyrimo modelis. Kiekybinio tyrimo anketa.
3. Priedas Nr. 3. Statistinių dažnių lentelės.

KOKYBINIO TYRIMO MODELIS

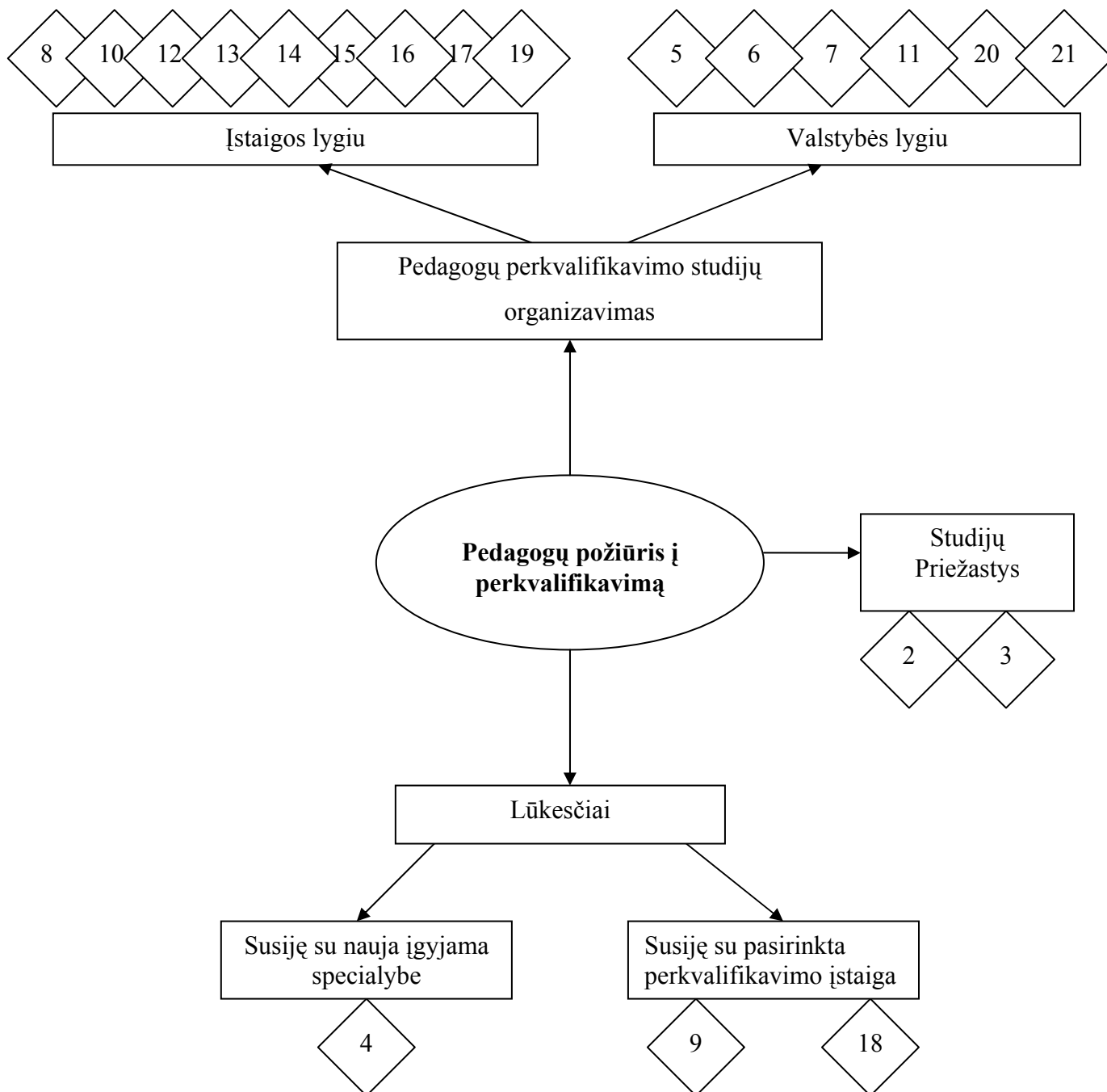

KOKYBINIO TYRIMO KLAUSIMYNAS

1. Kaip yra finansuojamos pedagogų perkvalifikavimo įstaigos? (Kokia institucija finansuoja ir pagal kokį įstatymą?)
2. Kas organizuoja (inicijuoja) centro (instituto) darbą?
3. Kas kontroliuoja centro (instituto) darbą ir kaip?
4. Gal galėtumėte apibrėžti Jūsų centro (instituto) misiją?
5. Kokia Jūsų centro (instituto) darbo strategija? Kuriam laikui sukurta?
6. Ar centro (instituto) darbas yra planuojamas, kuriam laikui?
7. Kaip nustatomas specialybių poreikis? Ar yra vedama specialybių poreikio statistika? (Monitoringas)
8. Iš kur gaunama informacija apie paklausias specialybes?
9. Kas rašo programas? Ar Jūsų centro (instituto) darbuotojai rašo programas?
10. Kas tvirtina programas?
11. Kuo grindžiamas lektorių parinkimas?
12. Kaip nustatoma studijų kaina ir nuo ko ji priklauso?
13. Su kuo palaikomas ryšis, su kokiomis Lietuvos ir užsienio perkvalifikavimo įstaigomis?
14. Ar esate susipažinę ir ar nagrinėjate kitų šalių patirtį pedagogų perkvalifikavimo organizavime?
15. Ar tenka keistis patirtimi su kitų šalių dėstytojais ir panašių įstaigų darbuotojais?
16. Ar dalyvaujate valstybės ir tarptautiniuose projektuose?
17. Ar studentai yra supažindinami su užsienio šalių patirtimi, jų darbo metodais?
18. Ar studijų organizatoriai vykdo apklausas apie studijų kokybę? Kokiais būdais?
19. Ar atsižvelgiate į studentų poreikius, pageidavimus ir koku būdu?
20. Ko, Jūsų nuomone, iš studijų tikisi Jūsų studentai?
21. Ar, Jūsų nuomone, studijos tenkina studentus?
22. Ar dėstant pasinaudojama naujomis technologijomis (kompiuteriais, Multimedia ir pan.)?
23. Kas (Ar pasikeitė kas nors) pasikeitė pedagogų perkvalifikavimo administravime (organizavime) per pastaruosius 3 – 5 metus?
24. Koks yra atėjusių studijuojančių procentas su pedagogo ir ne pedagogo kvalifikacija?
25. Kokių studentų yra daugiau: norinčių įgyti dalyko kvalifikaciją arba pedagogo kvalifikaciją?
26. Ar suteikiate 2 gretimas specializacijas?

27. Kaip yra organizuojamos paskaitos? Kiek laiko skiriama auditoriniam mokymuisi, kiek savarankiškam darbui?
28. Ar atsižvelgiama į jau įgytų specializacijų dalykus. Pvz.: ar atleidžiamas istorikas nuo istorijos dalyko, jei jo anksčiau įgyta specializacija: istorikas-dėstytojas.
29. Ar yra pasirinkimo galimybė tokių dalykų kaip dailė, muzika, kūno kultūra. Pagal pasirinkimą dėstomas mažesnis valandų skaičius.
30. Ar suteikiate laikiną gyvenamąją vietą atvažiuavusiems iš kitų miestų studentams? (Ar turite galimybę suteikti)
31. Iš kokių miestų daugiausia susirenka studentai?
32. Su kokiais problemomis dažniausiai į Jus kreipiasi studentai?
33. Su kokiais sunkumais (problemomis) susiduriate administravime? Organizuojant pedagogų perkvalifikavimą? (su lektorais, įstatyminės bazės netobulumu ir pan.)
34. Kokie būtų Jūsų pasiūlymai?

KIEKYBINIO TYRIMO MODELIS

„Pedagogų požiūris į perkvalifikavimo studijų organizavimą“

Gerbiamieji pedagogai, šią anketa sudarė M. Romerio universiteto magistrantūros I kurso studentė. Jūsų nuoširdūs atsakymai padės man suprasti jūsų požiūrį į pedagogų perkvalifikavimo sistemos administravimą. Duomenys bus panaudoti mano diplominiame darbe. Anonimiškumas garantuotas.

Dėkoju už atsakymus
Galina Ščuckaitė

Jums tinkantį atsakymą pabraukite, įrašykite pliusiuką arba įrašykite savo atsakymo variantą. Galimi keli pasirinkimo variantai.

Jūsų lytis Vyr. Mot.

Jūsų amžius

Jūsų išsilavinimas:

- a) Aukštasis universitetinis pedagoginis
- b) Aukštasis universitetinis nepedagoginis
- c) Aukštasis neuniversitetinis pedagoginis
- d) Aukštasis neuniversitetinis nepedagoginis
- e) Kita.....

Jūsų gyvenamoji vieta

- a) Didmiestis
- b) Rajonas
- c) Kaimas
- d) Kita.....

Ar dirbate švietimo įstaigoje?

- a) Taip
- b) Ne

Kokio tipo švietimo įstaigoje dirbate?

- a) Priešmokyklinėje įstaigoje
- b) Pradinėje mokykloje
- c) Pagrindinėje mokykloje
- d) Vidurinėje mokykloje

Kokiose klasėse dėstote?

- a) 1 - 4
- b) 5 – 10
- c) 11 – 12

Kiek metų dirbate pedagoginį darbą?

Ar anksčiau teko keisti arba kelti kvalifikaciją?

- a) Taip, keičiau
- b) Ne, nekeičiau
- c) Taip, kėliau
- d) Ne, nekėliau

1. Kokioje įstaigoje dabar keičiate kvalifikaciją?

- a) Vilniaus universiteto užsienio kalbų institutas
- b) Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU
- c) Šiaulių universiteto tęstinių studijų institutas

2. Kodėl nusprendėte dalyvauti perkvalifikavimo programoje?

- a) Noriu gauti dalyko pedagogo išsilavinimą, atitinkantį dabartinę darbo vietą
- b) Noriu įgyti pedagogo kvalifikaciją, nes ketinu dirbti mokykloje
- c) Noriu įgyti pedagogo kvalifikaciją, nes ketinu dirbti priešmokyklinėje įstaigoje
- d) Kita

3. Kas Jus paskatino įgyti naują kvalifikaciją?

- a) Reikalauja darbo vadovas
- b) Savarankiškai
- c) Noras atitikti mokyklos lygį
- d) Dėl atestacinių reikalavimų
- e) Noras pasigilinti į pasirengtą sritį
- f) Kita

4. Ką Jums suteiks šių studijų baigimas?

	Labai svarbu	Nelabai svarbu	Nesvarbu
Padės savirealizacijai			
Galėsiu įsidarbinti ir dirbti mėgimą darbą kurio siekiu			
Įgysiu naujų žinių			
Mokymosi procesas teikia malonumą			
Galėsiu įgyti dėstomo dalyko aukštesnę atestacinę kvalifikaciją			
Išmoksiu naujų dėstymo metodų			

5. Iš kur gaunate informaciją apie galimas kvalifikacijos keitimo ar kėlimo įstaigas ir programas?

	Visada	Dažnai	Retai	Niekada
1. Informuoja mokyklos administracija				
2. Informaciją gaunu iš savo kolegų mokytojų				
3. Informaciją randu mokytojams skirtoje mokyklos skelbimų lentoje				
4. Informaciją randu mokytojams skirtoje spaudoje				
5. Informaciją gaunu metodiniame ratelyje				
6. Informaciją platina regioninis pedagogų kvalifikacijos tobulinimo centras				
7. Informacija platina dalykinė mokytojų asociacija (istorijos, chemijos ir pan. mokytojų asociacijos)				
8. Informaciją randu internete				
9. Kita (prašome parašyti) _____				

6. Kas finansuoja Jūsų perkvalifikavimo studijas?

- a) Jūs patys
- b) Esama darbovietė
- c) Busima darbovietė

7. Kas Jūsų manymu turėtų finansuoti perkvalifikavimo studijas?

- a) Jūs patys
- b) Esama darbovietė
- c) Busima darbovietė
- d) Valstybė

8. Ar Jus tenkina Jūsų pasirinktos pedagogų perkvalifikavimo institucijos teikiamų paslaugų kokybė?

	Taip, visiškai tenkina	Iš dalies	Ne, netenkina	Nežinau
Siūlomos studijų programos				
Dėstomo dalyko turinio atitikimas šiuolaikiniams reikalavimams				
Studijų tvarkaraščio organizavimas				
Dėstančių lektorių profesionalus pasirengimas				
Dėstančių lektorių dėstymo metodikos				
Sesijos laiko išnaudojimo racionalumas				
Studijų lankstumas				
Kylančių problemų sprendimas				

9. Jūsų manymu studijų tvarkaraštis turėtų būti organizuotas:

- a) Po kelias savaites per semestrą vienu metu
- b) Po kelias savaites skirtingu semestro metu
- c) Mokinių atostogų metu (dirbantiems mokykloje)
- d) Darbo dienomis
- e) Išėiginėmis dienomis

10. Ar sudarant tvarkaraštį Jūsų pasirinktos pedagogų perkvalifikavimo įstaigos administracija atsižvelgia į Jūsų pageidavimus?

- a) Taip
- b) Ne visada
- c) Ne

11. Kokia Jūsų manymu turėtų būti perkvalifikavimo studijų trukmė?

- a) 1 metai
- b) 1,5 metai
- c) 2 metai
- d) 2,5 metų
- e) 3 metai
- f) Kita.....

12. Ar Jūsų pasirinktoje pedagogų perkvalifikavimo įstaigoje paskaitų metu naudojamos naujausios informacinės technologijos?

	Taip	Retai	Ne
Kompiuteriai			
Multimedia			
Projektoriai			
Interneto ryšys			

13. Ar studijų metu Jus supažindina su paskutinėmis Jūsų studijuojamo dalyko naujovėmis?

	Taip, labai išsamiai	Iš dalies	Ne
Su naujausia literatūra			
Su turinio tendencijomis			
Su darbo metodais			
Su taikytinomis technologijomis			
Su užsienio šalių patirtimi			

14. Kaip Jūs manote, ar pedagogų perkvalifikavimo įstaigos pakankamai pateikia informacijos apie save visuomenei?

- a. Taip
- b. Ne
- c. Nežinau

15. Ar Jus tenkina studijų sąlygos?

	Taip	Iš dalies	Ne
Auditorijų patogumas			
Bibliotekos teikiamos paslaugos			
Poilsio galimybės			
Galimybė naudotis kompiuterine technika			
Galimybė studijuoti nuotoliniu būdu			

16. Ar Jūsų pasirinkta pedagogų perkvalifikavimo įstaiga suteikia laikiną gyvenamąją vietą studentams, atvažiuojantiems iš kitų miestų?

- a) Taip
- b) Ne
- c) Nežinau

17. Ar Jūsų pasirinktoje pedagogų perkvalifikavimo įstaigoje numatyta pedagoginė praktika studentams?

- a) Taip
- b) Ne
- c) Nežinau

18. Ar Jums reikalinga pedagoginė praktika mokykloje arba priešmokyklinėje įstaigoje?

- a) Taip
- b) Ne
- c) Nežinau

19. Ar studijų organizatoriai užskaito Jūsų anksčiau įgytą specializaciją dalykus?

- a) Taip, visada
- b) Retai
- c) Neužskaito

20. Ar dėl Jūsų studijų nenukenčia Jūsų pagrindinis darbas?

- a) Taip
- b) Ne
- c) Šiuo metu nedirbu

21. Jūsų manymu pedagogų perkvalifikavimo sistema:

- a. Atitinka šiandieninius reikalavimus
- b. Yra pasenusi ir ją reikia keisti
- c. Atitinka Jūsų lūkesčius
- d. Kita

22. Ką Jūs patartumėte keisti pedagogų perkvalifikavimo organizavime? Jūsų pageidavimai.

.....

.....

Statistinių dažnių lentelės

Respondentų skirstinys pagal lytį

Lytis	Procentai
Vyr.	4,19%
Mot.	95,81%

Respondentų skirstinys pagal išsilavinimą

Išsilavinimas	Procentai
Aukštasis universitetinis pedagoginis	70,53%
Aukštasis universitetinis nepedagoginis	16,32%
Aukštasis neuniversitetinis pedagoginis	3,68%
Aukštasis neuniversitetinis nepedagoginis	2,63%
Aukštesnysis	6,84%

Respondentų skirstinys pagal gyvenamąją vietą

Gyvenamoji vieta	Procentai
Didmiestis	57,07%
Rajonas	35,60%
Kaimas	7,33%

Dirbančiųjų respondentų skirstinys

Ar dirbate švietimo įstaigoje	Procentai
Taip	88,48%
Ne	11,52%

Respondentų skirstinys pagal darbo vietą

Švietimo įstaigos tipas	Procentai
Priešmokyklinėje mokykloje	17,96%
Pradinėje mokykloje	7,78%
Pagrindinėje mokykloje	28,14%
Vidurinėje mokykloje	43,71%
Pradinėje ir pagrindinėje	1,20%
Priešmokyklinėje ir pradinėje	0,60%
Universitete	0,60%

Respondentų skirstinys pagal darbo stažą

Kiek metų dirba pedagoginį darbą	Procentai
1-5 m.	26,51%
6-10 m.	22,89%
11-15 m.	16,27%
16-20 m.	15,66%
21-25 m.	9,04%
26-30 m.	7,83%
31-35 m.	1,81%

Keitusiųjų kvalifikaciją respondentų skirstinys

Ar anksčiau keitė kvalifikaciją	Procentai
Taip, keičiau	78,33%
Ne, nekeičiau	21,67%

Kėlusiųjų kvalifikaciją respondentų skirstinys

Ar anksčiau kėlė kvalifikaciją	Procentai
Taip, kėliau	61,93%
Ne, nekėliau	38,07%

Respondentų požiūris į administracijos ir pedagogų bendradarbiavimą sudarant tvarkaraštį

Ar, sudarant tvarkaraštį, administracija atsižvelgia į studentų pageidavimus	Procentai
Taip	19,90%
Ne visada	44,50%
Ne	35,60%

Naudojimasis naujausiomis informacinėmis technologijomis paskaitų metu

	Taip	Retai	Ne
Paskaitų metu naudojami kompiuteriai	44,15%	31,91%	23,94%
Paskaitų metu naudojama Multimedia	45,65%	32,07%	22,28%
Paskaitų metu naudojami projektoriai	68,09%	27,66%	4,26%
Paskaitų metu naudojamas interneto ryšys	24,19%	29,03%	46,77%

Pedagogų informuotumas apie laikinąją gyvenamąją vietą

Ar perkvalifikavimo įstaiga suteikia laikinąją gyvenamąją vietą studentams iš kitų miestų?	Procentai
Taip	37,89%
Nežinau	46,84%
Ne	15,26%

Respondentų informuotumas apie pedagoginę praktiką

Ar numatyta pedagoginė praktika studentams	Procentai
Taip	38,22%
Ne	29,84%
Nežinau	31,94%

Respondentų informuotumas apie pedagoginę praktiką pagal perkvalifikavimo institucijas

Ar numatyta pedagoginė praktika studentams	taip	ne	nežinau
Pedagogų kvalifikacijos centras prie VPU	31,33%	39,76%	28,92%
VU užsienio kalbų institutas	33,33%	15,69%	50,98%
ŠU tęstinių studijų institutas	52,63%	28,07%	19,30%

Respondentų nuomonė apie dalykų užskaitymą

Ar studijų organizatoriai užskaito anksčiau įgytų specializacijų dalykus	Procentai
Taip, visada	48,17%
Retai	38,74%
Neužskaito	13,09%

Respondentų nuomonė apie perkvalifikavimo įstaigų informacijos apie save pateikimą

Ar perkvalifikavimo įstaigos pakankamai pateikia informacijos apie save	Procentai
Taip	52,36%
Ne	21,99%
Nežinau	25,65%

Respondentų atsakymų skirstinys pagal esama studijų finansavimo šaltinį

Kas finansuoja perkvalifikavimo studijas	Procentai
Patys	74,87%
Esama darbovietė	15,18%
Patys ir esama darbovietė	4,71%
Patys ir Švietimo ir mokslo ministerija	5,24%

Respondentų atsakymų skirstinys pagal norimą studijų finansavimo šaltinį

Kas turėtų finansuoti perkvalifikavimo studijas	Procentai
Patys	3,14%
Esama darbovietė	33,51%
Busima darbovietė	3,14%
Valstybė	60,21%

Respondentų atsakymų skirstinys pagal pageidaujamą perkvalifikavimo studijų trukmę

Kokia turėtų būti perkvalifikavimo studijų trukmė	Procentai
3 mėnesiai	0,54%
1 metai	27,42%
1,5 metai	24,19%
2 metai	29,57%
2,5 metų	3,76%
3 metai	11,29%
nežinau	3,23%

Respondentų atsakymų skirstinys pagal pagrindinio darbo ir studijų santykį

Ar dėl studijų nukenčia pagrindinis darbas	Procentai
Taip	52,36%
Iš dalies	1,57%
Ne	44,50%
Šiuo metu nedirbu	1,57%